

Kulturni turizam Njemačke i Austrije

Gašparić, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:575466>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA INTERDISCIPLINARNE, TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

MARTINA GAŠPARIĆ

KULTURNI TURIZAM NJEMAČKE I AUSTRIJE

ZAVRŠNI RAD

PULA, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije
Preddiplomski studij Kultura i turizam

Martina Gašparić

KULTURNI TURIZAM NJEMAČKE I AUSTRIJE

Završni rad

JMBAG: 0303074848, redovni student

Studijski smjer: Preddiplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

Kolegij: Posebni oblici turizma

Mentor: doc. dr. sc. Nataša Urošević

Sumentor: v.pred. Marieta Djaković, prof.

Znanstveno područje: Interdisciplinarne znanosti

PULA, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Martina Gašparić, kandidat za prvostupnika kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 16.09.2021. godine

Student
Martina Gašparić

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Martina Gašparić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Kulturni turizam Njemačke i Austrije koristi tako da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 16.09.2021.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ZNAČENJE POJMA KULTURNI TURIZAM.....	2
2.1. Definicija kulture.....	2
2.2. Definicija turizma.....	3
2.3. Kulturna baština valorizirana kroz turizam	4
3. KULTURNI TURIZAM U EUROPSKOJ UNIJI	5
3.1. Kulturna baština Njemačke	5
3.1.1. Kulturna povijest Njemačke	6
3.1.2. Materijalna kulturna baština	7
3.1.3. Nematerijalna kulturna baština	10
3.2. Kulturna baština Austrije	14
3.2.1. Kulturna povijest Austrije.....	15
3.2.2. Materijalna kulturna baština	16
3.2.3. Nematerijalna kulturna baština	19
4. PROJEKT EUROPSKE PRIJESTOLNICE KULTURE	23
4.1. Njemačka i grad Essen kao Europska prijestolnica kulture 2010.	24
4.2. Austrijski gradovi Graz (2003.) i Linz (2009.) kao Europske prijestolnice kulture ..	25
5. SVJETSKA BAŠTINA NJEMAČKE I AUSTRIJE	27
5.1. UNESCO-ova Svjetska baština u Njemačkoj	29
5.2. UNESCO-ova Svjetska baština u Austriji.....	32
5.3. UNESCO-vi projekti u području kulturnog turizma	34
6. STUDIJA SLUČAJA.....	36
7. ZAKLJUČAK	37
8. POPIS LITERATURE	38
9. POPIS PRILOGA.....	40
10. SAŽETAK	41
11. SUMMARY	42

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je kulturni turizam Njemačke i Austrije. Cilj rada je predstaviti materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu ovih dviju zemalja i predložiti modele održive valorizacije u kulturnom turizmu, poput projekta Europske prijestolnice kulture, UNESCO-ovih Kreativnih gradova i upisa na Listu svjetske baštine. Svrha istraživanja je elaborirati mogućnosti održive valorizacije kulturne baštine Njemačke i Austrije kroz kulturni turizam. Polazna hipoteza rada je da Njemačka i Austrija predstavljaju europske primjere dobre prakse u održivoj valorizaciji kulturne baštine kroz inovativne projekte kulturnog turizma.

Europa je danas ključna destinacija kulturnog turizma zahvaljujući jedinstvenoj kulturnoj baštini, koja uključuje povijesne gradove, arheološka nalazišta, industrijsku baštinu, muzeje, kazališta, glazbu i gastronomiju. Europska Unija promiče uravnotežen pristup između potreba za poticanjem održivog razvoja i očuvanja artefakata, povijesnih lokaliteta i lokalnih tradicija. U radu će se predstaviti najuspješniji i najpoznatiji primjeri valorizacije materijalne i nematerijalne baštine Njemačke i Austrije u kulturnom turizmu, kao obliku turizma posebnih interesa koji istovremeno brine o baštini koju predstavlja i educira posjetitelja te zadovoljava njegove kulturne potrebe.

U uvodnom dijelu rada navedeni su tema rada, ciljevi i svrha istraživanja, radna hipoteza, korištene znanstvene metode i struktura rada. U drugom poglavlju analizirani su pojmovi kulture i turizma te valorizacije kulturne baštine u turizmu. Kulturni turizam u Europskoj uniji naslov je trećeg dijela rada, u kojem je predstavljena europska dobra praksa u valorizaciji kulturne baštine na primjeru Njemačke i Austrije. U četvrtom poglavlju prikazana su iskustva njemačkih i austrijskih gradova koji su bili Europske prijestolnice kulture. U petom poglavlju elaborirana je kulturna baština Njemačke i Austrije upisana na UNESCO-ovu Listu svjetske baštine, kao i UNESCO-vi projekti koji povezuju kulturu i održivi razvoj. U šestom djelu rada, kroz studiju slučaja, predstavljen je projekt UNESCO-ovih Kreativnih gradova Europe, na primjeru Berlina - Kreativnog grada dizajna. U Zaključku su sintetizirani rezultati istraživanja te potvrđena polazna hipoteza.

2. ZNAČENJE POJMA KULTURNI TURIZAM

U ovom poglavlju definirat ćemo ključne pojmove i konceptualni okvir rada. Mnogo je različitih definicija kojima se opisuje kulturni turizam, no možemo reći da se taj pojam odnosi na putovanja na kojima putnici slijede primarni cilj saznanja o elementima kulture određnog područja koje žele doživjeti i iskusiti iz prve ruke. Pod kulturnim turizmom podrazumijevaju se putovanja koja se posebno obavljaju radi posjeta materijalne kulturne baštine, upoznavanja kulture stranih zemalja ili posjećivanja kulturnih događaja.

2.1. Definicija kulture

Za početak, kako bismo mogli točno definirati kulturu, moramo razumjeti da ona sama po sebi nije nešto što je statično, naprotiv, ona je način življenja i identitet koji se neprestano mijenja. „Kultura je način života pojedinaca u društvu ili društvenim skupinama. Ona uključuje način odijevanja, običaje u vezi sa svadbom, obiteljski život, vrste rada, vjerske svečanosti i iskorištenje slobodnog vremena.“¹ Ono što kultura obuhvaća, a i od čega se sastoji, su razne vrijednosti naroda, ono u što vjeruju, kako se ponašaju, njihovi unikatni simboli kao što su stil pripremanja hrane, stil odijevanja, načini ponašanja, običaji koji se provode, umjetnost koju izrađuju, itd..

Pokušavajući razumjeti kako se kulture razvijaju, promatramo čimbenike koji pomažu u određivanju kultura i njihovih vrijednosti. Općenito, vrijednost se definira kao nešto što nam je draže od nečeg drugog – bilo da se radi o ponašanju ili opipljivoj stvari. Vrijednosti se obično stječu rano u životu i često su neracionalne – premda možemo vjerovati da su naše zapravo prilično racionalne. Naše su vrijednosti ključni građevni elementi naše kulturne orijentacije.

Kako bi se pomirili s kulturološkim razlikama, ljudi su skloni koristiti generalizacije. To u pojmu kulture ne mora nužno biti loše. Kako smo pojasnili ranije u poglavlju, kulture i vrijednosti nisu statični entiteti. Oni se neprestano razvijaju, stapaju, komuniciraju, razdvajaju, reformiraju. Širom svijeta vrijednosti i kulture evoluiraju iz generacije u generaciju jer ljudi utječu na stvari izvan njihove kulture. U moderno doba, mediji i tehnologija su vjerojatno

¹ Giddens A., Sociologija, 2007., Nakladni zavod globus, Zagreb, str. 22.

najviše utjecali na kulture u najkraćem razdoblju – pružajući ljudima širom svijeta trenutni uvid u druge kulture.

Ovime možemo zaključiti da, bili toga mi svjesni ili ne, kultura utječe na svaki aspekt našeg svakodnevnog života. Ona je ono što radimo, mislimo i osjećamo te nam daje osjećaj pripadnosti.

2.2. Definicija turizma

Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji turizam je „...skup aktivnosti osoba tijekom njihova putovanja i boravka u mjestu izvan uobičajenoga boravišta, i to bez prekida ne duže od godine dana, radi odmora odnosno zbog poslovnih i drugih razloga.“²

Možemo konstatirati da je turizam presudan za uspjeh mnogih ekonomija širom svijeta. Ima mnoge blagodati ne samo za receptivne zemlje, nego već i za emitivne. Povećanje prihoda gospodarstva, stvaranje novih radnih mjesta, razvijanje infrastrukture i uspostavljanje osjećaja kulturne razmjene između domaćina i turista. Mnogi turisti putuju kako bi iskusili kulturu odredišta domaćina, različite tradicije i gastronomiju. Ovo je vrlo isplativo za lokalne restorane, trgovačke centre i trgovine.

Zemlje koje se oslanjaju na prihode turizma u nacionalnoj ekonomiji ulažu u kvalitetnu infrastrukturu. Žele da što više turista posjeti njihovu zemlju, što znači da je neophodna pokrivenost sigurnih i naprednih objekata. To dovodi do novih cesta i autocesta, razvijenih parkova, uređenih javnih prostora i novih zračnih luka. Sigurna i inovativna infrastruktura omogućuje nesmetan protok roba i usluga. Štoviše, lokalno stanovništvo ima priliku za ekonomski i obrazovni rast.

Turizam omogućava kulturnu razmjenu između turista i lokalnog stanovništva. Izložbe, konferencije i kulturne manifestacije obično privlače velik broj ljudi, među kojima i turiste. Nadalje, strani turisti donose raznolikost i kulturno obogaćenje zemlji domaćina, a i sami mogu naučiti ponešto o kulturi što ide u prilog lokalnom stanovništvu. Ali, brz ritam turističkog razvoja često donosi mnoga proturječja i kolizije s principima održivog razvoja³.

² Gržinić J., Međunarodni turizam, 2014., Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, str. 16.

³ Jadrešić V., Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni, zbornik istraživanja, 2001. Školska knjiga, Zagreb, str 32.

2.3. Kulturna baština valorizirana kroz turizam

U analizi odnosa kulture i turizma treba naglasiti njihovu povezanost i dinamičnu prirodu. Prema Fransu Schoutenu, „procesu kulturne razmjene postoje otkad postoji i kultura. Svaka se kultura u svijetu oblikovala kontinuiranim procesom uzimanja i davanja. Kultura je fenomen koji se konstantno razvija. Ona je dinamičan model, a pokušavamo li ga ukalupiti u statičan oblik, prestat će postojati kao izvor inspiracije.“⁴

Kultura se mijenja s generacijama ljudi i ona je identitet i ekspresija nekog naroda. S turizmom se destinacije, ljudske tradicije i životni stilovi mijenjaju te je kultura ponegdje gledana više s gospodarske strane i u obliku prihoda, a ne bogatstva.. „Pokazali smo da je odnos kulture i turizma obostrano koristan jer može povećati atraktivnost i konkurentnost regija i država te blagostanje njihovih stanovnika i posjetitelja. Kultura predstavlja sve važniji element turističkog proizvoda i ujedno glavni čimbenik atraktivnosti većine destinacija, koji stvara prepoznatljivost na globalnom tržištu. U isto vrijeme turizam osigurava važnu podršku kulturi kroz ulaganja u kulturnu baštinu, kulturnu produkciju i kreativnost.“⁵ Međutim, u 21. stoljeću za kulturnu baštinu postoje i razni izazovi kao npr. loš mehanizam prostornog planiranja, neodgovarajuća razvojna kontrola, loše sudjelovanje stanovništva, neučinkovita politika očuvanja i slaba financijska sredstva.⁶

„UNESCO u proučavanju baštine razlikuje tzv. 'tangible' i 'intangible heritage', dakle opipljivu i neopipljivu baštinu. Opipljiva se baština pritom odnosi na materijalne, a neopipljiva na duhovne oblike kulture.“⁷

Usto, postoje i različite vrste posjetitelja. Turist specifičnog kulturnog interesa želi ciljano posjetiti neki kulturni događaj ili manifestaciju (npr. *Oktoberfest*), dok turista nespecifičnog kulturnog interesa zanima šira slika područja kulture. „U skladu s tim, prezentacija kulturnih resursa mora osigurati raspon aktivnosti i doživljaja kako bi se prilagodili pojedinoj vrsti posjetitelja“⁸

⁴ Schouten F., *Tourism and Cultural Change*, prema Abeceda kulturnog turizma str 24. 1996., Paris, UNESCO, str 34.

⁵ Golja T., Urošević N., *Povezanost kulture i turizma*, u: *Menadžment u kulturi i turizmu*, 2016., Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, str. 9.

⁶ Izazovi kulturne baštine:

https://www.researchgate.net/publication/273462667_CHALLENGES_OF_PRESERVATION_OF_CULTURAL_LANDS_CAPES_IN_TRADITIONAL_CITIES_CASE_STUDY_OF_KANO_ANCIENT_CITY

⁷ Jelnić D.A., *Abeceda kulturnog turizma*, 2008., Meandarmedia, Zagreb, str. 42.

⁸ Weber S., Mikačić V., *Kulturni turizam*, u: *Hrvatski turizam: plavo – bijelo – zeleno*, 2006., Institut za turizam, Zagreb, str. 123.

Možemo zaključiti da kulturni turizam pruža ključne vrijednosti povijesnog identiteta europskih zemalja koje bi trebalo zaštititi i razvijati. Također, dokazano je da će „destinacije koje razvijaju kulturni turizam povećati destinacijsku atraktivnost.“⁹

3. KULTURNI TURIZAM U EUROPSKOJ UNIJI

U ovom poglavlju predstaviti ćemo primjere valorizacije kulturnog turizma na području Europske unije. Europska Unija prepoznaje važnost kulture kao dijela europskog turističkog iskustva i elementa koji može poboljšati profil Europe kao globalne destinacije. Europska komisija podupire područja kulturnog turizma koja imaju najveći potencijal za rast. Europa je ključna destinacija kulturnog turizma zahvaljujući neusporedivoj kulturnoj baštini koja uključuje muzeje, kazališta, arheološka nalazišta, povijesne gradove, industrijska mjesta, kao i glazbu i gastronomiju. Europska Unija promiče uravnotežen pristup između potreba za poticanjem rasta s jedne strane i očuvanja artefakata, povijesnih lokaliteta i lokalnih tradicija s druge strane.

3.1. Kulturna baština Njemačke

Njemačka je moderno, napredno društvo, oblikovano mnoštvom životnih stilova i regionalnih identiteta. Razvoj njemačke kulture započeo je mnogo prije uspona Njemačke kao nacionalne države i zahvatio je čitavi njemački govorni svijet. Povijesno se Njemačka zvala „Das Land der Dichter und Denker“ (zemlja pjesnika i mislilaca). U Njemačkoj od davnina postoje brojne znamenitosti koje su istodobno navedene kao kulturna baština zemlje i glavne njemačke turističke atrakcije. Njemačko prirodno naslijeđe pravo je bogatstvo zemlje i živi dokaz dugovječne civilizacijske povijesti ove nacije. Baština je naše naslijeđe iz prošlosti, ono s čime živimo danas i što prenosimo na buduće generacije. Naša kulturna i prirodna baština nezamjenjiv su izvor života i nadahnuća. Turizam baštine naziva se „putovanjem radi doživljavanja mjesta, artefakata i aktivnosti koje autentično predstavljaju ljude iz prošlosti“, tako da turizam baštine može uključivati kulturne, povijesne i prirodne resurse.

⁹ Gržinić J., Turističke atrakcije – nastanak, razvoj i utjecaji, 2020., Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, str 70.

Znamenitosti neke baštine pripadaju svim ljudima svijeta, bez obzira na teritoriju na kojem se nalaze. Prema UNESCO-u, svaku zemlju treba neprestano poticati da osigura i očuva svoju prirodnu i kulturnu baštinu¹⁰. U neprestano rastućim odabirima Svjetske kulturne baštine, pod UNESCO-ovim okriljem Njemačka ima brojna kulturna dobra koja danas pripadaju ne samo Njemačkoj, nego već i cijelom svijetu.

3.1.1. Kulturna povijest Njemačke

Njemačka je poznata po svojoj dugoj i bogatoj povijesti, koja ju je stavila na čelo europske misli, politike i umjetnosti više od tisuću godina. Ova je povijest oblikovala kulturu koja kombinira pretežno kršćanske vrijednosti s književnošću, umjetnošću, filozofijom, logikom, razumom i gastronomijom. Izvorno je bila poganska zemlja, a zatim važno sjedište Svetog Rimskog Carstva. Također je bila rodno mjesto protestantske reformacije.

Izvorni stanovnici Njemačke datiraju iz brončanog doba i smatra se da su došli iz Skandinavije. Veći dio Njemačke zauzeli su Rimljani, koji su svoje carstvo proširili i na srednju i sjevernu Europu, a to su područje nazvali Germanija. S padom Rimskog Carstva pojavila su se germanska plemena.

Zaokret u njemačkoj povijesti bila je protestantska reformacija, koju je vodio Martin Luther 1517. Širenje protestantske religije ujedinilo je mnoge Nijemce, potaknulo razvoj književnosti na narodnom jeziku i dovelo do izgradnje nekih od najljepših sakralnih građevina u zemlji. Hodočasnici i oni koji se zanimaju za povijest i dalje slijede stazu Martina Luthera, koja uključuje mjesta poput crkve svete Ane u Augsburgu, tvrđave Coburg, samostana Augustinaca u Erfurtu, katedrale Marburg i čuvenog dvorca Wartburg.

Njemačku su opustošili brojni ratovi, a burni događaji nanijeli su štetu važnim povijesnim zgradama i dokumentima. Ratovi koji su bili značajni za Njemačku povijest jesu Šleski rat (1740.), Sedmogodišnji rat (1756.), zatim tri rata predvođena tadašnjim predsjednikom Pruske, a to su Dansko-pruski rat (1864.), Austro-pruski rat (1866.) i Francusko-pruski rat (1870.), nakon kojih Otto von Bismarck ujedinjuje Njemačku u nacionalnu državu formirajući Njemačko Carstvo. Četrdesetak godina kasnije počinje Prvi svjetski rat (1914.). Teška bombardiranja saveznika tijekom Drugog svjetskog rata značajno su uništila mnoge povijesne gradove i mjesta u Njemačkoj. Nakon brojnih ratova, još jedna važna godina za Njemačku je

¹⁰ Preporuka o zaštiti UNESCO: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13087&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (26.8.2021.)

1990. godina kada Zapadna i Istočna Njemačka potpisuju mirovni ugovor i postaju jedna država. Kroz sve te godine, ugled Njemačke i njene umjetnosti ponosno počivaju na velikim imenima prošlosti, poput Bacha, Beethovena i Brahmsa u glazbi, Goethea, Schillera i Thomasa Manna u književnosti te Alberta Einsteina, Jamesa Francka i Carla Boscha u znanosti. Iako ovo nisu jedini njemački umjetnici, svakako su najpoznatiji.¹¹

3.1.2. Materijalna kulturna baština

U ovom poglavlju analizira se materijalna kulturna baština Njemačke. Opisana kulturna baština preuzeta je s popisa na kojem se nalaze kulturna dobra koja se razmatraju za prijedlog popisu za nominaciju za UNESCO-ovu listu kulturnih dobara.

Dvorac Lichtenstein

Dvorac Lichtenstein je gotički preporodni dvorac izgrađen 1840-ih. Smješten je na litici u blizini Honaua na švapskom Albu, Baden-Württemberg u Njemačkoj. Ova mala tvrđava stoji na stijeni koja je podupire i okružuje jarcima i brojnim podzemnim stazama.

Poput dvorca Neuschwanstein, Lichtensteinova gradnja nadahnuta je legendama koje su preživjele i oživjele Njemačku. Dvorac je u početku izgrađen 1200. godine kao tvrđava, ali je uništen nakon dva stoljeća. Dah nadahnuća za izgradnju dvorca u blizini Honaua dobio je Wilhelm od Uracha, vojvoda Württemberg-a. Inspirativna uloga pripala je njemačkom književniku Wilhelmu Hauffu koji je stvorio povijesni roman o Lichtensteinu i njegove stanovnike, vojvodinu obitelj, predstavio kao legendarne kraljeve pune dostojanstva, hrabrosti, morala i domoljublja.

Vojvodi se roman jako svidio i odlučio je sagraditi srednjovjekovni viteški dvorac 1840. godine. Dvorac je još uvijek obiteljsko prebivalište potomaka vojvode.

Vilinsku atmosferu unutar dvorca, stvorile su fascinantne slike poput portreta stražara koji stoji sa samostrelom usmjerenim ravno prema posjetiteljima dvorca. Mogu se vidjeti i posmrtno maske koje su pripadale poznatim Nijemcima poput Goethea, Schillera i samog vojvode. Pogled s dvorca pruža se na okolni jarak, liticu i selo u blizini.¹²

¹¹ Bischoff M., Dr. Chauvistre E., Constanze K., Joachim W., „Tatsachen uner Deutschland“, 2018., FAZIT Communication GmbH, Frankfurt am Main, in cooperation with the German Federal Foreign Office, Berlin, str. 136.

¹² Dvorac Lichtenstein: (<https://germanculture.com.ua/travel-to-germany/lichtenstein-fortress/>) (6.6.2021.)

Dvorac Wernigerode

Dvorac Wernigerode izvorno je bio srednjovjekovna tvrđava koja je bila zamišljena kao sigurno stajalište na putu njemačkih careva tijekom njihovih lovnih izleta u Harz. Prva tvrđava sagrađena je početkom 12. stoljeća nad Wernigerodeom. Tvrđava je tijekom svoje povijesti doživjela razne duboke promjene. Krajem 15. stoljeća znatno je proširen u kasnogotičkom stilu. Nakon Tridesetogodišnjeg rata, tijekom 16. stoljeća obnovljena je u renesansnu tvrđavu koju još uvijek prepoznajemo po renesansnom stubištu.

Sa svoja tri vrtna i parkovna područja (Lustgarten, Tiergarten i Terrassengarten) od 1999. vodi se kao nacionalni dragocjeni kulturni spomenik. Od 1930-ih dijelovi dvorca otvoreni su za javnost. Interijere s gotovo 50 soba mogu se posjetiti tijekom dvodijelnog obilaska, a od 1998. dvorac djeluje kao prvo njemačko središte umjetnosti i povijesti umjetnosti 19. stoljeća.¹³

Grad Lindau

Povijest grada stara je više od 1100 godina, a gradić se razvio na otoku Lindau i danas ima oko 25.000 stanovnika. Zanimljivo je da potječe iz samostana osnovanog u 9. stoljeću. Mještani i gosti ovog malog gradića na Bodenskom jezeru i u njemu imaju niz mogućnosti za uživanje u kulturi ili bavljenje sportom. Dosta su popularni sportovi na vodi kao na primjer jedrenje i kupanje, također se podosta igra i golf. U gradskom muzeju smještenom u baroknoj kući Cavazzen gosti se mogu detaljno informirati o povijesti i kulturi grada.

Bilo da se vode ture kroz vinarije i voćarske farme, kulinarske pohode ili degustacije sira i čokolade: regija koja je nagrađena oznakom „mjesto uživanja u Bavarskoj“ nudi izvrstan izbornik događaja. Jelovnicima lokalnih restorana dominiraju bundeve, divljač i slično.

Znamenitost grada je ulaz u luku gdje se nalazi novi svjetionik Lindauer (visok 33 metra) koji je sagrađen 1856. godine. Najjužniji svjetionik u Njemačkoj i visoka skulptura šest metara „bavarskog lava“ do njega vrijedni su posjeta.¹⁴

¹³ Dvorac Wernigerode: (<https://www.schloss-wernigerode.de/en/your-visit/history-overview/>) (12.6.2021.)

¹⁴ Grad Lindau: (<https://www.bodensee.de/en/region/obersee/lindau-on-lake-constance>) (12.6.2021.)

Palača Linderhof

Palača Linderhof, „Kraljevska vila“ Ludwiga II. Bavarskog (1845. – 1886.), nastala je kao lovačka kućica njegovog oca Maksimilijana II. Ovo je jedina zgrada koju je kralj Ludwig II. uspio dovršiti 1878. godine.

Palaču je proširio Georg Dolmann između 1870. i 1872. kompleksom u obliku slova U usmjerenim na kraljevu spavaću sobu. Poput svog prethodnika, nova je zgrada bila drvena konstrukcija nakon ispune. Tek je 1874. godine vanjsko pročelje bilo obloženo kamenom, a stara lovačka kuća bila je srušena i obnovljena u parku. Palača je zatim dovršena Dvoranom ogledala i stubištem, te namještena u stilu razdoblja rokoko.

Linderhof dvorski park dovršen je od 1870. do 1880. godine prema nacrtima Carla von Effera. Oko palače su imitacijski barokni vrtovi i terase te kaskade u talijanskom renesansnom stilu. Susjedni krajobrazni vrt nastavlja se u planinsku šumu planina Ammergau. Ludwig II. je u park uveo arhitektonske značajke temeljene na svijetu Orijenta, poput maurskog kioska i marokanske kuće. Stablo lipe, odakle je palača i dobila ime, staro je 300 godina.¹⁵

Most Rakotzbrücke

Smješten u Kromalu, njemačkom parku Kromlauer, most poznat kao Rakotzbrücke posebno je izgrađen da stvori u odrazu vode.

Po narudžbi viteza 1860. godine, tanki luk koji se proteže nad vodama jezera Rakotz, grubo je izgrađen od raznolikog kamenja. Rakotzbrücke je poznat kao „vražji most“ zbog pretpostavke da su takvi mostovi bilo toliko opasni ili čudesni da ih je sigurno izgradio sotona.

Oba kraja mosta ukrašena su tankim stijenskim vrhovima stvorenima tako da izgledaju poput prirodnih stupova bazalta, koji se javljaju na mnogim mjestima u Njemačkoj. Uz to, zakrivljenost mosta zamišljena je kao polovica savršenog kruga, tako da kad vode miruju i svjetlost svijetli baš kako treba, stvara se iluzija cjelovitog kamenog kruga. Danas se most još uvijek može gledati u parku, ali prelazak ostarjele relikvije zabranjen je kako bi se sačuvao.¹⁶

¹⁵ Palača Linderhof: (<https://www.bavaria.by/experiences/city-country-culture/castles-palaces/linderhof-palace/>) (12.6.2021.)

¹⁶ Most Rakotzbrücke: (<https://www.atlasobscura.com/places/rakotzbrucke-devils-bridge>) (12.6.2021.)

3.1.3. Nematerijalna kulturna baština

Nematerijalna kulturna baština Njemačke ilustrira žive kulturne tradicije i izraze koji se prakticiraju i prenose tijekom više godina, a neki čak i više stoljeća. U njima možemo prepoznati raznolikost kulturnog izražavanja i nacionalno bogatstvo tradicionalnog znanja.

„Trenutno je na nacionalnom popisu nematerijalne kulturne baštine upisano 126 elemenata: 113 kulturnih praksi i izraza i 13 primjera dobrih zaštitnih praksi.“¹⁷ Inventar širom zemlje kontinuirano se razvija kroz postupak na više razina od strane Njemačke komisije za UNESCO i raznih njemačkih državnih aktera. Kulturni izrazi uključeni u inventar kao i njihovi nositelji predstavljaju kreativnost, dinamiku i znanje društva u Njemačkoj.

Glazba, jezik tijela i umjetnost izvedbe

Raznolikost plesa, kazališta, glazbe, jezika tijela i sličnih praksi kao nositelja nematerijalne baštine promiče svijest o ljudskoj kreativnosti i kulturnoj raznolikosti. Te se prakse prilagođavaju razvoju društva i uključuju improvizaciju i umjetničku kreativnost. Nadalje, one doprinose uvažavanju važnosti nematerijalne kulturne baštine.

Neki od karakterističnih primjera su:

- Glazbeni zbor
- Narodni plesovi u regionalnim varijacijama
- Kazalište od papira
- Pričanje bajki
- Pjesnički „Slam“ – natjecanje u poeziji
- „Zweifacher“ ili ples u dva ritma

Pjesnički „Slam“

Svatko može sudjelovati u pjesničkom Slamu. Jedina iznimka su prvenstva gdje natjecatelji moraju biti odobreni kvalifikacijskim postupkom. U određenom vremenskom ograničenju mogu se recitirati samostalno napisani tekstovi u bilo kojem obliku, kao što su na

¹⁷ Nacionalni registar dobre prakse zaštite: <https://www.unesco.de/en/culture-and-nature/intangible-cultural-heritage/national-register-good-safeguarding-practices-2> (24.6.2021.)

primjer pjesme, priče, haiku-i ili rep tekstovi. Sve što je moguće napraviti jezikom, glasom i ustima dopušteno je, no i tu postoji iznimka, a to je pjevanje i korištenje rekvizita. Ova kultura („Poetry Slam“) u Njemačku je uvezena iz Sjedinjenih Američkih država i brzo se proširila njemačkim gradovima. Danas je poetska Slam scena njemačkog govornog područja veća i raznovrsnija nego u SAD-u. Manifestacije ove tematike se održavaju u svim većim i manjim gradovima, kao i u ruralnim područjima diljem zemalja njemačkog govornog područja. Broj publike kreće se od pedesetak ljudi do čak osamsto gledatelja. Iz ove vrste događaja razvila se i jedna neovisna umjetnička forma s vlastitom etiketom, a to je Slam poezija ili poezija izgovorene riječi.

Običaji i festivali tijekom cijele godine

U mnogim se slučajevima običaji (*Schultüte* (vrećica slatkiša na prvi dan škole), *reinfeiern* (proslava rođendana dan ranije), *karneval* i *Tanz in den Mai* („otpleši u svibanj“) i svetkovine slave u određenim datumima ili godišnjim dobima. Okupljaju ljude i temelje se na inicijativama civilnog društva. Nadalje, promiču osjećaje identiteta i kontinuiteta. Prilagođavaju se promjenama u društvu i kontinuirano se razvijaju.

Povijesna predstava Kinderzeche u Dinkelsbühl-u

„Kinderzeche“ u Dinkelsbühl-u (Bavarska) dječji je i domaći lokalni festival, koji se razvio iz školskog festivala prvi put organiziranog u 16. stoljeću. Uključuje izlet školske djece pred gradska vrata na proslavu, kao i povijesnu predstavu u kojoj se odigrava lokalna saga.

Ova saga govori o vremenu tijekom Tridesetogodišnjeg rata kada su djeca Dinkelsbühl-a navodno spasila grad od Šveđana. Povezan je s opsadom grada 1632. godine. Povijesna predstava koju dođe pogledati mnogo ljudi, kako lokalnih tako i stranih, oživljava povijest grada. U njemu najviše sudjeluju učenici od prvog do osmog razreda svih škola u tom gradu. Održava se svake godine vikendom oko trećeg ponedjeljka u srpnju tijekom kojeg se povijesna predstava izvodi sedam puta. Na kraju se po gradu organizira mimohod učenika i ostalih sudionika. Pri završetku manifestacije, djeca dobiju punu vrećicu slatkiša. Uz to, nekoliko se dana predstavljaju povijesni dječji plesovi (u kolu). Kako bi se ovo sve moglo uspješno organizirati, probe za ovaj događaj počinju već oko Uskrsa.

Čovječanstvo i priroda

Nematerijalna baština također uključuje znanje i običaje koji se tiču prirode i svemira. Uključuju različite aspekte ekološke, ekonomske i socijalne održivosti, poput bavljenja ekološkom sviješću i životinjskom etikom. To se posebno odnosi na odnos čovječanstva i prirode, zbog čega zajednice neprestano razvijaju svoje kulturno nasljeđe.

Neki od primjera kako se ovo obilježava u Njemačkoj su:

- Uređivanje (hortikultura) grobnih mjesta
- Sokolarstvo
- Enologija
- Briga o voćnjaku
- Tradicionalno navodnjavanje livade u Frankoniji

Tradicionalno navodnjavanje livade u regiji Franken

Ovo je tehnika uzgoja livada za navodnjavanje u sustavu akumulacijskog jarka i primjenjuje se u regiji Franken već stoljećima. Tradicionalno navodnjavanje koristi sustave kap po kap metodom. Danas zajednice za napajanje, zajedno s dobrovoljnim skupinama i institucijama, održavaju na životu tradicionalno navodnjavanje i posebne tehnike dizanja vode.

Ovo osigurava visoke poljoprivredne prinose u sušnim regijama Srednje Franačke. Pješčana, vodo-propusna i hranjivim tvarima siromašna tla Srednje Franačke samo se zalijevanjem pretvaraju u zeleni, vrstama bogat i ekološki vrijedan livadski krajolik. Strukture malih razmjera s visokom biološkom raznolikošću razvijaju se na vlažnim livadama. To pridonosi revitalizaciji kulturnog krajolika riječne doline. Uspješno naseljavanje roda ilustrira povezanost poljoprivrednih tehnika uzgoja i prirode.

Obrtništvo

Obrtništvo i ručni rad su raznoliki i temelje se na drugačijim tradicijama. Njegovi nositelji svoje znanje prenose na mlađe generacije kroz teoriju i praksu, te tako i oni doprinose kulturnoj raznolikosti i ljudskoj kreativnosti. Uporaba zanata obično ovisi o alatima i resursima materijala. Pritom kontinuirano razvijaju i materijalnu kulturnu baštinu svoje zajednice.

Blaudruck otisak

„Blaudruck“ ili bojanje indigo bojom u kadi je postupak rezervnog tiska koji se otiskuje na prirodne materijalne poput platna, pamuka ili svile. Odnosi se na praksu bojanja tkanina plavo u indigo boju i ukrašavanje pomoću mješavine otporne na boje koja sprječava bojanje na mjestima ukrasa.

Ljudi koji se ovime bave koriste ručno izrađene drvene i metalne blokove za nanošenje dizajna na tkanine. Uzorci stari do 300 godina izrađeni su od drveta (kruške ili šimšira) ili od mesinganih šipki. Mnoge radionice imaju znatnu kolekciju oblika i motiva. Uobičajeni motivi prikazuju npr. Šipak, paunovo perje ili razbacano cvijeće. Ovi blokovi prenose pastu koja odbija boju („Papp“) na tkaninu zbog čega dizajn ostaje bijel nakon postupka bojanja indigo bojom. Kako se sastojci miješaju, u kojem omjeru, kao i podaci o dodatnim sastojcima dobro su čuvane tajne svakog praktičara. Postupak bojenja indigo bojom postiže se potapanjem tkanine koja se na posebni okvir razvuče u indigo kupku (kada zvana „Kupe“) i ostavi je ispod površine (u početku na 5 -10 minuta). Nakon što se ukloni i dok uzima kisik iz zraka, tkanina se pretvara iz žute u zelenu, pa u plavu. Još jedna lijepa zanimljivost je da je to nadahnulo njemački jezik izrekom „Du wirst Dein blaues Wunder erleben“ ili doslovno prevedeno: „Doživjet ćete svoje plavo čudo.“, što pak znači, „Ne znate što možete očekivati.“.

Ovo bojenje plavom indigo bojom u Europi su uveli putnici istočno-indijske tvrtke u drugoj polovici 17. stoljeća. U 18. i 19. stoljeću tehnika indigo plavog bojenja bila je vrlo česta i raširena u Srednjoj Europi. Ova vrlo jaka boja zamijenila je dotadašnju biljku koja se koristila u iste svrhe. Danas u njemačkoj postoji nekoliko radionica obiteljskih obrta. Njihove tradicije su postojane generacijama i znanje je prenošeno unutar obitelji. Tkanine proizvedene u radionicama prerađuju se u stolnjake, zavjese, košulje itd. Mnoge radionice nude i tečajeve kako naučiti ovaj stari zanat, a u novije današnje vrijeme surađuju i s umjetnicima i dizajnerima kao npr. iz mode, umjetnosti, tekstilnog interijera i tako revitaliziraju tradicionalnu tehniku.

Život u zajednici

Nematerijalna baština jača socijalnu koheziju okupljajući ljude koji se samoorganiziraju i sudjeluju u nematerijalnim praksama. Smatra se izrazom ljudske kreativnosti i kulturne raznolikosti i daje osjećaj identiteta. Zajednice kontinuirano razvijaju svoje prakse komunicirajući sa svojom poviješću i okolišem.

Priča o čarobnom frulašu iz Hamelna

Ova priča je jedna od najpoznatijih njemačkih narodnih priča. Oblik priče koji je danas poznat uz povezivanje odlaska djece iz Hamelna s motivom frulaša nastao je u 16. stoljeću.

Priču pričaju ljudi iz cijelog svijeta i smatra se izvorom inspiracije za mnoge umjetnike. Ali nigdje se korištenje ove priče ne odvija u takvoj količini i različitosti kao u Hamelnu i regiji Weserbergland (Donja Saska). Čarobni frulaš je sveprisutan u gradu i pomaže stvoriti osjećaj identiteta. Ljeti se u njegovu čast svake godine izvodi mjuzikl i festival. Svugdje se u gradu nalaze ukrasi koji mogu upućivati na ovu bajku.¹⁸

3.2. Kulturna baština Austrije

Na austrijsku kulturnu baštinu veliki je utjecaj imala ne samo habsburška carska obitelj, već i susjedne zemlje. No, budući da je vladavina Habsburgovaca bila toliko duga (13. - 20. stoljeće), upravo su oni imali najviše utjecaja na kulturnu baštinu. Njihovo je glavno prebivalište stoljećima bilo u centru Beča. U 19. stoljeću Beč se uzdiže na glazbenoj sceni gdje ostaje do danas. Smatra se europskom glazbenom prijestolnicom i dom je glazbenih škola svjetske klase. Ovdje se uvijek nešto događa što se tiče glazbene scene i brojnih festivala. Također, poznata je kao dom Alpa i izvrsnim sportovima na otvorenom.

Kultura igra važnu ulogu u oblikovanju austrijskog stila u svijetu. Kulturne aktivnosti i dostignuća koja proizlaze iz kombinacije tradicije, kreativnosti i inovacija presudni su za austrijski identitet, a raznolika povijest oživljava se u muzejima, palačama i koncertnim dvoranama. Uz ovu bogatu umjetničku baštinu, Austrija se također može pohvaliti živahnom, mladom, kreativnom i inovativnom suvremenom umjetničkom scenom koja se očituje npr. na austrijskoj mladoj filmskoj sceni, plesnim festivalima i modernoj literaturi.

¹⁸ Nematerijalna kulturna baština Njemačke: (<https://www.unesco.de/en>) (28.8.2021.)

3.2.1. Kulturna povijest Austrije

Austrija je zemlja bez izlaza na more bogata poviješću, kojom je dominirala dinastija Habsburg od 13. stoljeća do 1918. godine. Austrija je bila dom nekima od najpoznatijih glazbenika i skladatelja u svijetu, a Austrijanci se time iznimno ponose.

Austrijska povijest bila je burna, no sve je počelo naseljavanjem doline Dunava u paleolitskom dobu gdje je nađena poznata Venera iz Willendorfa.¹⁹ Prvo su je naseljavali Kelti, a zatim su je osvojili Rimljani. Nakon pada Rimskog Carstva zemlju su okupirali Bavarci i Slaveni. Do 8. stoljeća Karlo Veliki osvojio je Austriju, no vlast je preuzela kuća Babenberg ubrzo nakon njegove smrti.

Habsburgovci, najpoznatija austrijska vladajuća kuća, preuzela je vlast od umirućeg Babenberga oko 13. stoljeća i ostala je na vlasti sve do Prvog svjetskog rata. U jednom trenutku, Habsburško Carstvo, a kasnije i Austro-Ugarsko Carstvo, činili su današnja Bosna, Hrvatska, Češka, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Srbija te dijelovi Italije, Poljske i Ukrajine.

Budući da je razdoblje vladavine Habsburga bilo toliko dugo, ono je uvelike utjecalo na kulturu i umjetnost u Austriji koju danas predstavljaju mnoge lijepe povijesne građevine, dvorci i palače. Habsburški vladari bili su veliki zaštitnici umjetnosti, što objašnjava zašto Austrija ima tako bogato naslijeđe glazbe i umjetnosti. Umjetničko povijesni muzej u Beču kao glavnu kolekciju predstavlja povijest Habsburgovaca. Ponajviše se sastoji od oklopa i portreta.

Glazbeni velikani, poput Josepha Haydena, Wolfganga Amadeusa Mozarta, Franza Schuberta, Josefa Straussa i Herberta von Karajana svoju su slavu stekli u Austriji. Najpoznatiji umjetnici slikarstva bili su Friedensreich Hundertwasser i Gustav Klimt.

Nakon Prvog svjetskog rata Austrija je postala republika i nakratko je bila pod kontrolom njemačkog Trećeg Reicha. Nakon Drugog svjetskog rata Austrija je dobila status republike. Godine 1955. potpisuje državni ugovor, objavljuje trajnu neutralnost i postaje neovisna.²⁰ Dobro mjesto za učenje o austrijskoj povijesti je u Muzeju vojne povijesti ili Bečkom muzeju u Beču.

¹⁹ Honan M., Austria Travel Survival Kit, 1996., Lonely Planet, str. 11.

²⁰ Potpisivanje državnog ugovora: <https://www.austria.info/hr/usluge-cinjenice/o-austriji/austrijska-povijest> (23.8.2021.)

3.2.2. Materijalna kulturna baština

Austrijska materijalna kulturna baština je u nastajanju uvelike bila pod utjecajem susjednih zemalja: Njemačke, Mađarske, Italije, Poljske i Češke. No, ne samo od ovih zemalja, nego već i od religije. Njena kultura je pod velikim utjecajem stoljetne katoličke tradicije. Svakodnevni život i zakon su, međutim, strogo sekularni. Središtem srednjovjekovne kulture pomogli su joj postati narod Babenbergovi, te je Beč već od 1156. glavni grad. Nakon njih, većinsku ulogu u kulturi imala je obitelj Habsburg. U 16. i 17. stoljeću Austrija je vodila Habsburško-turske ratove s Turcima, no odmah iza toga procvjetala je u baroknoj slavi od koje je mnoštvo toga ostalo do danas. Svoj intelektualni i kulturni vrhunac ponovno doživljava tijekom francuske revolucije, a Beč postaje jednim od najvećih europskih gradova.

Kulturni krajolik Wachau

Wachau je dio doline Dunava između Melka i Kremisa, krajolik koji pokazuje izvanredno očuvan srednjovjekovni krajolik koji se s vremenom razvijao. Arhitektura gradova i sela pokazuje razvoj regije i njenog društva tijekom mnogih stoljeća. Wachau je stoljećima nadahnjivao romantične legende, a dvorci su prepuni priča o ljubavi i tuži, posebno iz srednjovjekovnih dana. Ljepota poljoprivrednih zemljišta u Wachau, koju uokviruje rijeka Dunav, neizostavan je dio za posjetitelje. Ova regija postoji već tisućama godina i pokazuje prilagodbe koje su potrebne zbog klime i tržišta. Wachau se smatra jednom od najzanimljivijih europskih riječnih dolina. Njegova kulturna baština putnicima pruža pogled iza prošlosti i nacrt za budućnost koji pomaže mijenjanju europske kulture tijekom posljednjih tisućljeća. Iz tog razloga krajolik 2000. godine dobiva status UNESCO-ove Svjetske baštine.²¹

Španjolska škola jahanja, Beč

Španjolska škola jahanja datira iz doba cara Maksimilijana II, čovjeka odgovornog za uvođenje poznatih konja lipicanaca u Austriju 1562. godine. Danas je to jedno od mjesta na kojem se još uvijek prakticira klasični stil jahanja koji preferira aristokracija. Sagrađena 1735. godine, veličanstvena dvorana dizajnirana je za plemstvo da pokaže svoje vještine jahanja.

²¹Wachau: <https://visitworldheritage.com/en/eu/wachau-cultural-landscape-austria/ad0a1763-8ec5-4b85-b8bb-acb0a5d9bd5a> (12.6.2021.)

Ulaznice za gledanje ovih veličanstvenih životinja kako izvode svoj balet vrlo su tražene, pa se ulaznice često rasprodaju mjesecima unatrag.

U ekskluzivnom obilasku Španjolske škole jahanja posjetitelji mogu doživjeti jedinstvenu baroknu Zimsku školu jahanja, Ljetnu školu jahanja s jednim od najvećih svjetskih ovalnih šetača i staje lipicanskih pastuha, smještene u Stallburgu. Ime se odnosi na mjesto, točnije, imperijalne staje koje datiraju još iz 16. stoljeća i pružaju ovim divnim lipincima dom. U sklopu staja se također nalaze apartmani za goste i kraljevska umjetnička galerija.²²

Schönbrunn

Nedaleko od samog središta Beča, krene li se prema zapadu, moguće je vidjeti jedan od neizostavnih dijelova grada – Schönbrunn. Jedna od glavnih atrakcija Austrije, sagrađena je početkom 18. stoljeća, te je svoju slavu održala sve do danas. Njezina povijest je dosta duga i seže do 1569. godine kada car Maksimilijan II. na mjestu nekadašnje palače Klatterburg naručuje novu carsku palaču. Tako je između 1696. i 1730. godine izgrađena barokna palača Schönbrunn. Nedugo nakon, postaje rezidencija Marije Terezije koja je bila jedini ženski vladar iz Habsburške loze. Bila je preuređena najprije između 1816. i 1819. godine, a zadnja obnova je izvršena 1952. godine, nakon oštećenja iz Drugog svjetskog rata. Od ukupne 1.441 sobe, samo 40 ih je otvoreno za javnost, no to je i više nego dovoljno da posjetitelji osjete dašak veličanstvenosti.

Površinu od 500 hektara koja se nalazi oko palače zauzima predivan carski park. Uređen je u baroknom stilu 18. stoljeća. Posjetitelji veoma uživaju u istraživanju raznih vrtova parka i dodaju da je jedinstveni doživljaj šetati brojnim putevima uz mirisne gredice cvijeća. Također, zanimljivo je okušati se u pronalaženju svih 44 mitoloških mramornih skulptura koje datiraju iz 18. stoljeća i raštrkane su po parku.

Još jedan vrhunac mjesta je mala građevina Gloriette s koje se pruža predivan pogled na grad Beč. Njen centralni dio je izgrađen i uređen u obliku slavloluka. Na vrhu slavloluka se nalazi globus s orlom koji je okrunjen. Centralni dio s lijeve i desne strane ima polukružne lukove, a na njegovom vrhu i gornjem dijelu objekta se nalazi i kafić Gloriette.

²² Škola jahanja <https://www.vienna-unwrapped.com/spanish-riding-school-vienna/> (13.6.2021.)

Jedna od posebnih zanimljivosti je da palača u svom sklopu ima i vlastiti zoološki vrt, koji je izgrađen 1752. godine, to ga čini najstarijim zoološkim vrtom na svijetu. Zoološki je dom raznim životinjama koje nisu karakteristične za europsku klimu. Ima preko 750 vrsta, a neke od njih su: arktički vukovi, pingvini, orangutani, sibirski tigrovi, pande, gepardi i ostale. Ovaj objekt je iznimno zanimljiv posjetiteljima baš zbog toga što ga ne očekuju vidjeti tamo (barem ne s toliko različitih vrsta).²³

Hundertwasserhaus

Kuća Hundertwasser u Beču je nepogrešivo jedno od veoma zanimljivih unikatnih djela umjetnika Friedensreicha Hundertwassera. Šareno uređena fasada kuće Hundertwasser u Beču gotovo čarobno privlači pozornost na sebe. Svatko tko živi u kući Hundertwasser također ima pravo ukrasiti fasadu oko prozora u potpunosti po svom ukusu. Ono što ne iznenađuje je to da ovdje pretežito žive stanari koji se sastoje od umjetnika, intelektualaca i kreativnih tipova. Ono što razalosti mnoge posjetitelje je to da se ova zgrada može gledati samo izvana, no veselje im se odmah popravi kada saznaju da se odmah nasuprot nalazi selo Hundertwasser. Selo je podignuto na mjestu gdje je nekada bila tvornica guma, a umjetnik se ovdje sjetio napraviti vlastiti šoping centar oblikujući selo u kvadrat.

Iako se u zgradi jarkih boja može uživati samo izvana, u prizemlje je ipak dozvoljen ulaz gdje se nalazi kafić „Kunst und Cafe“ (prevedeno: umjetnost i kava), te gdje se može pogledati film u kojem posjetitelje Friedensreich Hundertwasser osobno vodi na turu po zgradi.²⁴

Muzej Sigmunda Freuda

Sigmund Freud je upoznao svijet s idejom drugačije psihologije, od kojih nam je poznata i metoda ležanja na kauču kada psihijatar ispituje pacijenta. Posjetitelji koji ovdje dođu mogu razgledati sobu koja je svjedočila rođenju ovog koncepta. Kauč, sam po sebi, bio je dar pacijenta, ostao je kod Freuda kada je pobjegao od nacista iz Beča za London. Ovo je bilo mjesto gdje je Freud živio sa svojom ženom Martom, djecom i šogoricom negdje između 1891. i 1938. godine. Mogli smo zaključiti da je ovdje i primao svoje pacijente, a kada to nije radio imao je dovoljno vremena da puši cigarete i piše – dvije stvari koje je u duetu neizmjerljivo volio.

²³ Schönbrunn: (<https://www.planetware.com/vienna/schonbrunn-palace-a-w-schon.htm>) (28.8.2021.)

²⁴ Hundertwasserhaus: https://www.viennaitineraries.com/Hundertwasser_House.html (24.6.2021.)

Usto, zaposlenici se katkad vole našaliti da je, s obzirom na to koliko je napisao, sam održavao bečku industriju cigareta. U muzeju ne samo da se posjetitelji mogu upoznati s izučavanjima poznatog psihologa, nego već i osjetiti dašak intelektualnog načina života u Beču s kraja 19. i početka 20. stoljeća.

Glavna izložba zauzima stan i ordinaciju na jednom katu kuće, a same sobe sadrže nekoliko originalnih komada namještaja. Prekrasne tematske vitrine izrađene od brušenog metala, stakla i drveta posjetitelje upoznaju s različitim aspektima Freudova života.²⁵

3.2.3. Nematerijalna kulturna baština

Nematerijalna baština Austrije sadrži razne elemente izvedbenih umjetnosti, društvenih rituala i festivala, usmenih tradicija i poznavanja prirode ili prepoznavanja važnosti rukotvorina. Njen temelj su ljudsko znanje, kreativnost u kombinaciji sa sposobnosti i usmena predaja s koljena na koljeno. Ona oblikuje način društvenog života i pridonosi održivom razvoju zajednice.

Sokolarstvo

Izvorno–metoda dobivanja hrane, praksa sokolarstva s vremenom je evoluirala da bi bila sve više povezana s očuvanjem prirode, kulturnom baštinom i društvenim angažmanom unutar i među zajednicama. Slijedeći vlastiti niz tradicija i etičkih načela, sokolari treniraju, lete i uzgajaju ptice grabljivice (što osim sokola uključuje ptice poput orlova i jastrebova) razvijajući vezu s njima i postajući njihov glavni izvor zaštite. Ova praksa, prisutna u mnogim zemljama širom svijeta, može se razlikovati s obzirom na određene aspekte, na primjer, na vrstu opreme koja se koristi ali metode ostaju slične. Sokolari sebe smatraju grupom i mogu putovati po nekoliko tjedana baveći se vježbama. Oni ovu tradiciju smatraju povezivanjem s prošlošću, posebno za zajednice kojima je praksa jedna od rijetkih preostalih veza s prirodnim okolišem i tradicionalnom kulturom. Znanja i vještine prenose se na međugeneracijski način unutar obitelji formalnim mentorstvom, naukovanjem ili treningom u klubovima i školama. U nekim se zemljama mora položiti nacionalni ispit da bi osoba postala sokolar. Terenski susreti i festivali pružaju mogućnost razmjene znanja među generacijama, podizanju svijesti i promicanju različitosti.

²⁵ Muzej Sigmunda Freuda: <https://www.visitingvienna.com/sights/museums/sigmund-freud/> (24.6.2021.)

Trening sokola nije trening u užem smislu, budući da lov odgovara prirodnom ponašanju ptice. One se tijekom ovog treninga vežu za ljude na temelju povjerenja. Također, sokolar pazi na svoje ptice koje se pare tijekom cijele godine, brine se o njihovoj najboljoj njezi i pušta ih da lete slobodno što je češće moguće tijekom sezone lova kako bi taj odnos povjerenja napredovao.

Sokolarstvo se ovime našlo kao motiv u širokom spektru umjetnosti, poput književnosti, glazbe, slikarstva ili kiparstva ali i u formiranju imena mjesta. Od 2012. godine upisano je na Međunarodni reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine. Austrija je jedna od 18 zemalja u kojima se održava tradicija.²⁶

Bečka kavana

Bečka kavana je kao gastronomski objekt tipična bečka tradicija koja ima veliku važnost, kako u prošlosti, tako i u današnje vrijeme. Kultura bečkih kavana od 2011. pripada popisu nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a. Čak je i pisac, Stefan Zweig, u svojim memoarima *Die Welt von Gestern* (u prijevodu: „Jučerašnji svijet“) pisao o svojoj mladosti u Beču da je bečka kavana „posebna vrsta objekta koja se ne može mjeriti s nijednim sličnim na svijetu“. Stefan Zweig je svoje radove pisao u kavani Café Central i nije bio jedini pisac tog mjesta. Peter Altenberg je isto tako svoje vrijeme provodio ovdje i to u tolikoj mjeri da se za njega znalo reći, „kada nije u Café Centralu, na putu je prema tamo“.²⁷

Također, poznati narodni opis bečke kavane je „ondje gdje se konzumira vrijeme i mjesto, a na računu se nalazi samo kava“. Za razliku od uobičajenog kafića, u bečkoj je kavani normalno da gost koji je naručio samo jednu kavu, smije satima sjediti za stolom i opširno proučavati novine ili čak pisati. Ova tradicija se vuče još iz doba prijelaza 19. u 20. stoljeće jer su tada pisci u zemlji koristili razne kavane, ne samo kao mjesta za razmjenu ideja, već i kao prostor za pisanje.

Vrlo je zanimljivo da se nastanak ovih kavana može povezati s nesrećom koja se desila još 1683. godine. U toj su godini turski napadači bili prisiljeni pobjeći iz grada od strane savezničkih snaga i iza njih su ostale vreće malog smeđeg graha. Vojska je prvo krivo shvatila sadržaj ovih vreća te su ih zamijenili za hranu za deve. Isprva su ih se htjeli riješiti tako što bi

²⁶ Sokolarstvo: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/FALCONRY.html> (26.6.2021.)

²⁷ Peter Altenberg: <https://secretvienna.org/the-story-of-peter-altenberg/>

ih spalili, no umjesto toga poljski kraj Jan III. Sobieski predao je grah policajcu Jerzyu Franciszku. Ovaj je počeo eksperimentirati sa zrnima kave dodajući mlijeko i šećer te je ubrzo otkrio ono što će postati jedno od najdražih bečkih toplih napitaka. Kasnije je ujedno i otvorio prvu kavanu u Beču. ²⁸

Obrnuto slikanje stakla

Pojam obrnutog slikanja stakla obuhvaća staklene slike koje su naslikane sa stražnje strane staklene ploče i promatrane odozgo. U tome se razlikuju od vitraja poznatog s crkvenih prozora, zato što vitraji svoj prikaz pokažu samo kada kroz njih prolazi svjetlost. Za razliku od obrnutog slikanja čiji dizajn na stražnjoj strani staklene ploče pojačava boje slika naličja i daje im trajni sjaj. Iako su neki rani primjeri obrnutog slikanja na staklu od najveće kvalitete, što se tiče izvedbe i tehnike, u sačuvanim primjercima su u malom broju. Religiozno – narodni primjeri obrnutog slikanja su krajem 18. i 19. stoljeća pronašli široku u potrebu i poslužile kao inspiracija umjetnicima u 20. stoljeću.

U Austriji čak postoji muzej obrnutog slikanja stakla. Muzej se nalazi u gradu Sandlu i govori o povijesti slikara obrnutog stakla koji su 1760. godine migrirali iz sjeverne Češke i sa sobom donijeli ove tehnike slikanja, rezanja i zrcaljenja. Uskoro se ova vrsta umjetnosti počela prodavati i trgovina se širila brzo, te postala važan ekonomski čimbenik više od stotinu godina. Svake godine se kod kuće napravilo oko 60 000 slika koje su putujući trgovci (Krainer i Gottscheberer) nosili u sve zemlje, čak i do Rusije. Iz ovako velikog broja načinjenih slika možemo zaključiti da su bili strastveni u onome što su radili, no pojedinu sliku nije načinila jedna osoba, nego više njih. Podijelili su rad u obitelji, od djeda do mališana svi su radili posao prema svojim mogućnostima. Muzej također predstavlja samu tehniku slikanja iz koje se može shvatiti da i nije tako jednostavna kako se čini. ²⁹

²⁸ Bečka kavana: https://de.zxc.wiki/wiki/Wiener_Kaffeehaus (26.6.2021.)

²⁹ Obrnuto slikanje stakla: <https://www.servusmarktplatz.com/p/Hinterglasmalerei-St-Florian/SM110526/> (28.8.2021.)

Austrijski narodni ples

Austrijski narodni ples je obično povezan s plesovima kao što su izvorno slavenska polka, valcer ili *Schuhplattler*³⁰. Također, uključuje plesove koji izvorno nisu bili austrijski, poput dvorski nadahnutih plesova, kontra plesova, jezičnih otočkih plesova ili plesa baklje. Današnja narodna kultura plesa je pretežno urbani konstrukt s kraja 19. i početka 20. stoljeća koji je posuđen iz ruralnih tradicija.

Prema UNESCO-ovoj komisiji, raznolikost narodnog plesa ugrožena je raznim događanjima i njegovo daljnje postojanje pokušalo se spasiti tako da se slika tradicionalnog austrijskog plesa „zamrzne“ i pretvori u muzej, te da se interpretira u interesu turizma i poslovanja kao i u politici i u regionalizmu, s mogućim većim usavršavanjem. Tradicionalna plesna kultura i danas je živa u mnogim regijama Austrije i južnog Tirola i tako čini dio nacionalne kulturne baštine. Osim ove izvedbene kulture, postoji i aktivna tradicionalne folklorna scena u kojoj se tradicionalni plesovi njeguju kao užitak u slobodno vrijeme.³¹

³⁰ "pov. grubi pantomimički ples snubljenja iz gornje Bavarske i Tirola; momci u plešu uz glazbu Ländlera udaraju dlanovima o bedra, koljena i gležnjeve"

³¹ Austrijski narodni ples: https://de.zxc.wiki/wiki/%C3%96sterreichischer_Volkstanz (28.8.2021.)

4. PROJEKT EUROPSKE PRIJESTOLNICE KULTURE

U ovom poglavlju predstaviti će se projekt Europske prijestolnice kulture, kao i gradovi Njemačke i Austrije koji su bili nositelji ove prestižne titule. Do 2020. godine 60 gradova nosilo je titulu Europske prijestolnice kulture, koja se često naziva i vodećom kulturnom inicijativom Europske unije. Projekt se znatno razvio u odnosu prema prethodnim godinama kada je to bila prvenstveno proslava umjetnosti u gradu. Od osamdesetih godina prošlog stoljeća postojano raste svijest o ulozi kulture u životu gradova: o njezinom doprinosu dobrobiti građana i prosperitetu grada, kao i potencijalu da ojača gradsko pozicioniranje na međunarodnoj karti.

Europska prijestolnica kulture je titula koju od 1985. godine dodjeljuje Europska komisija u natjecanju među gradovima koji moraju dokazati da kulturu vide kao važno područje svojeg razvoja i svoje preobrazbe.

Projekt Europske prijestolnice kulture (EPK) donosi ulaganja financijskih sredstava u razvoj kulture u gradu koji ponese titulu – i to javnih europskih sredstava, nacionalnih, regionalnih i lokalnih, ali i doprinos sponzorskih sredstava.³²

Ciljevi koje ovaj projekt nastoji ostvariti su sljedeći:

- Uveličati kulturne karakteristike koje Europljani dijele
- Pojačati osjećaj pripadnosti na zajedničkom kulturnom području između europskih građana
- Usvojiti doprinos kulturi kao jednom od važnijih elemenata razvoja grada
- Naglasiti raznolikosti i bogatstva između kultura u Europi

Mnogi od gradova koji su nositelji naslova Europska prijestolnica kulture imali su ne samo uspješnu godinu kada su bili aktualni nositelji, nego već i korist od trajnog nasljeđa. Svaki grad koji razmatra ponudu mora imati posložene lokalne ciljeve s vlastitim okolnostima i prioritetima. Međutim, ovo je europska nagrada sa standardnim kriterijima i ciljevima definiranim na razini Europske unije. Uspješni gradovi kombiniraju svoje lokalne ciljeve s europskim (i često međunarodnim) aspektima.

³² Što znači termin Europska prijestolnica kulture <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/kultura-2/europska-prijestolnica-kulture/sto-je-europska-prijestolnica-kulture/> (28.8.2021.)

Gradovi koji su bili povlašteni nositi ovu titulu, zamijetili su ove promjene:

- Projekt djeluje kao katalizator za promjenu u razvoju grada ili područja grada
- Mjerljivo povećanje samopoštovanja građana i ponosa na grad
- Povećan angažman u kulturnoj ponudi grada, posebno od strane publike (za koju bi se reklo da je manje vjerojatno da će prisustvovati ili sudjelovati)
- Razvoj novih kulturnih ponuda, vještina, mogućnosti i nove europske i međunarodne veze za umjetnike i kulturne organizacije
- Veće europsko i međunarodno razumijevanje i profil, često viđen u povećanom turizmu i ugledu

4.1. Njemačka i grad Essen kao Europska prijestolnica kulture 2010.

Grad Essen, nekada rudarski grad, a danas centar uslužne industrije u njemačkoj multikulturnoj regiji Ruhr – proglašen je Europskom prijestolnicom kulture za 2010. godinu.

Essen ima više od pola milijuna stanovnika i najveći je grad u regiji Ruhr. Sjedište je mnogih velikih industrijskih organizacija, od kojih se neke mogu posjetiti u sklopu obilaska. Dom je brojnih zanimljivih muzeja i turističkih atrakcija koje se bave stoljetnom ulogom grada kao srca glavne njemačke industrije. Nasuprot tome, Essen i Ruhr imaju mnogo više od svojih starih tvornica i rudnika. Grad ima dugu povijest kao važno kulturno i vjersko središte. Neka od najzanimljivijih mjesta za posjet su muzeji i crkve, kao i umjetničke galerije i mjesta za zabavu. Mnogi od njih su usredotočeni na područje Altstadt (Stari grad). Essen također služi kao izvrsna prilika za zabavne jednodnevne izlete.

Njihov program sastojao se od tri vodeće teme: metropola, Europa i mitologija. Teme su bile isprepletene i prikazane u tematskim područjima slike, kazališta, glazbe, jezika, kreativnih industrija i festivala. Regija Ruhr, u kojoj se nalazi grad Essen, u temi mitologije predstavila je projekt Mitologija Ruhra kroz povijesni kontekst mjesta i prikaz vlastitih korijena. Kroz temu metropole prikazali su projekt Re-dizajn metropole u kojem je glavni cilj bio spoznati kakva se kvaliteta života u budućnosti traži, a tema Europe zaživjela je u projektu Pomicanje Europe koji ističe obje strane europskog identiteta: internacionalnost i interkulturalnost.³³

³³ Essen kao grad kulture: <https://www.dw.com/hr/essen-glavni-europski-kulturni-grad-2010/a-2282216> (15.7.2021.)

4.2. Austrijski gradovi Graz (2003.) i Linz (2009.) kao Europske prijestolnice kulture

Austrija se kao jedna od vodećih europskih država do danas može pohvaliti s čak dvije Europske prijestolnice kulture. Graz je titulu osvojio 2003. godine, a Linz 2009. godine.

Priprema za program Europske prijestolnice kulture u Grazu bio je najveći projekt koji se ikad dogodio u Austriji. Sa svim svojim kvalitetama te je godine bio stavljen u središte europske pozornosti. Publika je imala prilike sudjelovati u čak preko 100 programa i preko 6000 događaja iz svih područja kulture.

Puno toga se događalo i u javnim prostorima u izravnom kontaktu sa stanovništvom i kulturnim institucijama u Grazu.. Velika većina projekata je posebno razvijena za Graz. Za grad je bio cilj da se ostvari kao svjež grad u novom tisućljeću, da više sudjeluje u europskom procesu razvoja i da se identificira kao grad za život građana i posjetitelja. Ključni projekti oživljavanja gradske jezgre, koja je prethodno upisana na UNESCO-ovu listu bili su izgradnja muzeja suvremene umjetnosti Kunsthaus i instalacije Murinsel na rijeci Muri.

Projekti koji su se mogli vidjeti u Grazu su prije svega iz područja arhitekture i građevine. Provedeno je ukupno dvanaest građevinskih projekata. Organizatori su se uistinu potrudili zadovoljiti sve dobne skupine pa su otvorili i dječji muzej „FRida & freD“ sa „opipljivom arhitekturom“ kako bi djecu više zainteresirali za učenje za razliku od starijih i teoretskih muzeja. Uređivani su i aerodrom, željeznica, a što se tiče javnog prijevoza, Graz je dobio posebne taksije za ovu prigodu. Na kraju godine, grad se mogao pohvaliti s čak 2,8 milijuna posjetitelja, što je ogroman broj za mjesto tada sa samo 250 000 stanovnika.

Graz je grad koji se ističe kulturnom izvrsnošću, od upisivanja gradske jezgre na UNESCO-ovu listu Svjetske baštine, predstavljanja grada kao Europske prijestolnice kulture do Kreativnog grada dizajna. Kontinuirano unapređuje ponude za posjetitelje ali i za lokalno stanovništvo.

Slika 1. Primjer interaktivnog dječjeg muzeja „FRida & freD“ u Grazu

Izvor: <https://www.mamilade.at/stmk/graz/ausflugstipps/museum/frida-fred-kindermuseum-graz> (27.8.2021.)

Linz, s druge strane, svoju priliku za predstavljanje kulture, dobio je u 2009. godini. On je bio drugi grad u Austriji koji je nosio tu titulu. Linz je jednim dijelom titulu dobio radi ravnoteže postignute između umjetnosti i industrije, a drugim radi zadivljujuće transformacije koju je prošao netom prije 2009. godine. Naglašava europsku dimenziju te je kroz tu godinu propitao svoju problematičnu prošlost i redefinirao identitet. Smatra se projektom koji je razvijao europski kulturni turizam i projektom Europske unije koji je valorizirao zajedničku europsku baštinu i identitet.

Smješten s obje strane Dunava, Linz je glavni grad savezne pokrajine Gornje Austrije. Po broju stanovnika zauzima treće mjesto najvećeg grada u Austriji i grad je kojeg oblikuje industrija. Njegovo barokno središte još je netaknuto i sadrži nekoliko važnih sakralnih građevina, uključujući katedralu Svete Marije, najveću austrijsku crkvenu zgradu. Danas je središte grozda visoko profitabilnih industrija, čija je najistaknutija karakteristika jedinstvena simbioza između kulture, industrije i prirode. Za vrijeme titule, održan je širok raspon događanja koji uključuje bezbroj festivala i posebnih projekata. Za to vrijeme postojala je takozvana „Kulturna milja“ koja se protezala paralelno s Dunavom (od centra Linza do mosta Neibelungen). Upravo uz rijeku nalaze se muzeji, kao na primjer Electronica Center koji su prikazivali najnoviju interaktivnu medijsku umjetnost, dok je muzej umjetnosti Lentos privlačio brojne posjetitelje na temelju prikazivanja moderne umjetnosti 19. i 20. stoljeća. Koncertne predstave održavane su u Brucknerhausu, a Bruckner festival održava se svake godine. Za javnost je otvoren i „Znanstveni park“ na Sveučilištu Johannes Kepler za one koje zanima nešto više o znanstvenim disciplinama.

5. SVJETSKA BAŠTINA NJEMAČKE I AUSTRIJE

U ovom poglavlju obradit će se Svjetska baština Njemačke i Austrije. Što se tiče UNESCO-ove kulturne baštine, mjesta koja se nalaze u ovim dvjema zemljama zbilja imaju zavidnu ljepotu, povijest, a samim time i posjećenost. Njemačka se može pohvaliti listom na kojoj je više od 50 mjesta s važećim certifikatom; dok ih Austrija ima nešto manje, što ipak ne znači da nisu od iste važnosti.

UNESCO je organizacija Ujedinjenih Naroda koja se zalaže za obrazovanje, znanost, kulturu i mir. Njihova primarna misija je doprinijeti izgradnji kulture mira, iskorjenjivanju siromaštva, održivom razvoju i međukulturnom dijalogu putem obrazovanja, znanosti, kulture, komunikacije i informacija.³⁴

„Iz UNESCO-ove misije je vidljivo kako se kulturni turizam ne shvaća samo kao sektor *per se*, sektor koji ima samo jedan naglašen aspekt – gospodarski, već su i njegovi horizonti mnogo širi, odnosno isprepleće se sa zaštitom prirode i kulturnih identiteta, može biti instrument iskorjenjivanja siromaštva ili pak sigurna pokretačka snaga održivog razvoja.,”³⁵

Spomenici Svjetske baštine mogu uključivati tri vrste: kulturnu, prirodnu i mješovitu baštinu. Njemačka i Austrija imaju najveći dio svjetske baštine kulturnog tipa, a taj tip uključuje povijesne zgrade, arheološka nalazišta, skulpture ili slikarstvo.

U nastavku ćemo predstaviti kulturna dobra Njemačke uvrštena na listu Svjetske baštine:

Svjetska baština u Njemačkoj:

1. 1978. – Aachenska katedrala
2. 1981. – Katedrala u Speyeru
3. 1981. – Würzburška rezidencija s vrtom i rezidencijalnim trgom
4. 1983. – Hodočasnička crkva u Wiesu
5. 1984. – Dvorci Augustusburg i Falkenlust u Brühlu
6. 1985. – Katedrala u Hildesheimu i Crkva sv. Mihovila u Hildesheimu
7. 1986. – Porta Nigra, Amfiteatar u Trieru, Kaiserthermen, Konstantinova bazilika u Trieru, Barbarine toplice, Rimski most u Trieru, Igelski stup, Trierska katedrala i Crkva naše Gospe u Trieru

³⁴ Definicija UNESCO-a: <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> (26.8.2021.)

³⁵ Jelnić D.A., Abeceda kulturnog turizma, 2008., Meandarmedia, Zagreb, str. 80

8. 1987. – Rimske pogranične utvrde Limes Germanicus - njemački dio dodan 2005.
9. 1987. – Hanzeatski grad Lübeck s gradskim vratima Holstentor
10. 1990. – Dvorci i vrtovi Potsdama (Dvorac Sanssouci) i Berlina
11. 1991. – Opatija samostana Lorsch
12. 1992. – Rudnik Rammelsberg i stari dio grada Goslara
13. 1993. – Samostan Maulbronn (Cistercijska opatija)
14. 1993. – Bamberg, najveća neoštećena gradska jezgra u Njemačkoj
15. 1994. – Zavjetna crkva, dvorac i stari dio grada Quedlinburga
16. 1994. – Željezara u Völklingenu
17. 1995. – Drevni kop Messel, (nalazište fosila)
18. 1996. – Mjesta Bauhauša u Dessau (Bauhaus Dessau), Weimaru (Škola umjetničkih zanata Weimar) i Bernau
19. 1996. – Kölnska katedrala
20. 1996. – Mjesta Martina Luthera u Eislebenu i Württembergu
21. 1998. – Klasični Weimar
22. 1999. – Muzejski otok u Berlinu
23. 1999. – Wartburg kod Eisenacha
24. 2000. – Dessau-Wörlitzerovo vrtno carstvo
25. 2000. – Samostanski otok Reichenau u Bodenskom jezeru
26. 2001. – Povijesni rudarski kompleks Zeche und Kokerei Zollverein u Essenu
27. 2002. – Povijesne gradske jezgre Stralsunda i Wismara
28. 2002. – Kultivirana pokrajina "Gornja srednja Rajna" između Koblenza i Bingena na Rajni
29. 2004. – Fürst-Pückler park u Bad Muskau
30. 2004. – Bremenska gradska vijećnica i Bremenski Roland
31. 2006. – Stari dio grada Regensburga
32. 2007. - Bukove prašume u Karpatima i drevne bukove šume u Njemačkoj - njemački dio dodan 2011.
33. 2008. - Stambena naselja berlinske Moderne
34. 2009. - Vadensko more
35. 2011. - Tvornica Fagus u Alfeldu
36. 2011. - Prapovijesne naseobine sojenica oko Alpa - zajedno s ostalih pet alpskih zemalja
37. 2012. - Markgrofovsko opera u Bayreuthu
38. 2013. - Park Wilhelmshöhe
39. 2014. - Westwork i civitas Corveya
40. 2015. - Speicherstadt i Kontorhaus s Chilehausom
41. 2016. - Arhitektonska djela Le Corbusiera, izniman doprinos modernom pokretu
42. 2017. - Špiljska umjetnost Švapske Jure

43. 2018. - Arheološki pogranični kompleks Hedeby i Danevirke
44. 2018. - Katedrala u Naumburgu
45. 2019. - Augsburški sustav vodoopskrbe
46. 2019. - Rudarsko područje Rudne gore
47. 2021. - Lječilišni gradovi Baden-Baden, Bad Ems i Bad Kissingen
48. 2021. - Granice rimskog carstva - Donji germanski limes u Sjevernoj Rajni-Vestfaliji i Rajni-Palatinat, Zajedno s Nizozemskom
49. 2015. - Granice rimskog carstva u Bavarskoj, Zajedno s Austrijom i Slovačkom
50. 2021. - ShUM gradovi: Speyer, Worms i Mainz
51. 2021. - Mathildenhöhe, umjetnička kolonija u Darmstadtu³⁶

U nastavku ćemo predstaviti kulturna dobra Austrije uvrštena na listu Svjetske baštine:

Svjetska baština u Austriji:

1. Grad Graz - Povijesno središte i Schloss Eggenberg (1999., 2010.)
2. Kulturni krajolik Fertö / Neusiedlersee (2001)
3. Granice Rimskog Carstva - Dunavski limes (zapadni segment) (2021.)
4. Hallstatt-Dachstein / Salzkammergut Kulturni krajolik (1997.)
5. Povijesno središte grada Salzburga (1996.)
6. Povijesni centar Beča (2001)
7. Palača i vrtovi u Schönbrunn (1996.)
8. Prapovijesne naseobine sojenica oko Alpa (2011)
9. Semmering željeznica (1998)
10. Velika europska lječilišta (2021)
11. Wachau kulturni pejzaž (2000)³⁷

5.1. UNESCO-ova Svjetska baština u Njemačkoj

Njemačka je tradicionalno turistička zemlja, čija se gospodarska stabilnost ne oslanja na turizam. Upravo su kulturni resursi materijalne baštine, elementi zabavne kulture, kao na primjer poznata manifestacija *Oktoberfest*, te pojedini osmišljeni kulturni itinerari znatno povećali turistički promet.

³⁶ Popis Svjetske baštine Njemačke: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/de> (29.8.2021.)

³⁷ Popis Svjetske baštine Austrije: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/at> (29.8.2021.)

Ahenska katedrala

Katedrala u Aachenu jedna je od najstarijih zgrada koja se još uvijek koristi u Njemačkoj. Središnja jezgra izgrađena je oko 800. godine kao palatinska kapela za Karla Velikog u Aachenu. On ovdje nije bio okrunjen, ali osobne veze crkve s velikim europskim vođom bile su motivacija da gotovo šest stoljeća kasnije katedrala postane glavno krunidbeno mjesto njemačkih kraljeva. Mramorno prijestolje Karla Velikog koje se koristilo tijekom ovih ceremonija gotovo je netaknuto i jedna je od glavnih znamenitosti ove povijesne građevine. Temelji osmerokutne jezgre i veći dio zapadnih prostorija katedrale u Aachenu sagrađeni su u doba Karla Velikog. Ostali dijelovi su gotički dodaci, kao na primjer, veličanstven zbor s visokim omjerom stakla i kamena. Središnji krov je baroknog dizajna, ali većina drugih baroknih detalja uklonjena je kako bi se crkva više uskladila s karolinškim podrijetlom. Mozaici iz kasnog 19. stoljeća su u skladu s ranim kršćanskim crkvama, no većina ukrasa su novi. Stupovi i mesingane ograde na dugoj razini su uglavnom originalni, kao što je naravno i mramorno prijestolje. Veći relikvijar sadrži ostatke Karla Velikog, dok drugi ima važne relikvije iz Kristova života.³⁸

Otok muzeja u Berlinu

Otok muzeja u Berlinu veliko je umjetničko djelo: pet svjetskih poznatih muzejskih zgrada iz doba pruskih vladara, zajedno s modernom galerijom James Simon, čine zanimljiv ansambl koji je 1999. godine dobio status Svjetske baštine UNESCO-a. Usvojen je i glavni plan muzejskoga otoka.

Otvaranjem 1830. godine, povijesno značajne zbirke i umjetnička djela prvi put su postali dostupni široj javnosti u Berlinu. Ideja muzeja otvorenog za sve seže do prosvjetiteljstva i njegovih obrazovnih ideala. Karl Friedrich Schinkel, najvažniji pruski arhitekt izradio je nacрте. Tijekom sljedećih 100 godina na tom je mjestu izgrađeno ukupno pet muzeja. A krajem 1870-ih Berlinski muzejski otok dobio je današnje ime. Do 1855. podignuta je druga impresivna muzejska zgrada: Kraljevski pruski muzej, današnji *Neues Museum* (Novi muzej). 1876. godine, svoja vrata je otvorila *Alte Nationalgalerie* (stara nacionalna galerija), s arhitekturom koja podsjeća na grčki hram. Dovršavanje ansambla trajalo je do početka 20. stoljeća. Neobarokni muzej *Bode* 1904. otvoren je svečano na vrhu muzejskog otoka, a 1930.

³⁸ Katedrala u Aachenu: <https://www.european-traveler.com/germany/visit-aachen-cathedral-charlemagnes-throne-shrine/> (28.8.2021.)

godine muzej *Pergamon* dodan je kao posljednja od pet velikih muzejskih zgrada. Nakon rata muzej je bio mjesto ruševina, no rekonstrukcija započinje za vrijeme DDR-a. 1999. godine, deset godina od pada Berlinskog zida, Upravno vijeće odlučuje sveobuhvatnu obnovu pod nazivom „Glavni plan muzejskog otoka“ što uključuje obnovu Novog muzeja i pojedine muzejske zgrade koje su povezane u jednu veliku, jedinstvenu cjelinu.³⁹

Markgrofovka opera u Bayreuthu

Operna kuća u Bayreuthu je na popisu UNESCO-ove Svjetske baštine od 2012. godine, a 2018. godine je nanovo obnovljena. Smatra se jednom od najljepših baroknih opernih kuća na svijetu. Također se smatra i najbolje očuvanim primjerkom samostojećeg baroknog dvorskog kazališta. Rađena je po uzoru na najveće operne kuće tog doba u Beču i Dresdenu. Kao jedinstveni spomenik festivalske i glazbene kulture 18. stoljeća, UNESCO ju je dodao na svoj popis Svjetske kulturne baštine čovječanstva 2012. godine. Pokretač ovog iznimnog projekta bila je markgrofica Wilhelmine od Brandenburg-Bayreutha (1709. - 1758.), koja je i sama bila ljubiteljica glazbe i kazališta. Kazalište je izgrađeno za raskošne svečanosti oko vjenčanja Bayreuthove princeze Elizabete Sofije i vojvode Karla Eugena od Wurtemberga u rujnu 1748. Arhitekt koji je bio imenovan za dizajn ove operne kuće bio je vodeći arhitekt u to vrijeme. Giuseppe Galli, Talijan koji je radio za carski dvor Beča. Njegov sin Carlo Galli bio je odgovoran za projekt u Bayreuthu i ostao je na dvoru do smrti markgrofice, stvarajući brojne dekoracije za festivale i uređenje pozornice. Operna kuća je rađena po uzoru na talijanska lož-kazališta tog razdoblja. Potpuno očuvani slojevi loža izrađeni prvenstveno od drveta i platna ugrađeni su kao samostojeća konstrukcija unutar kamene vanjske strane. Unutrašnjost kazališta izgrađena je u rekordnom vremenu s drvenim arhitektonskim elementima i skulpturama koji su već izrađeni i oslikani negdje drugdje. Tako je remek-djelo festivalske arhitekture dovršeno od 1744. do 1748. za manje od četiri godine. Gledalište i pozornica čine jednu cjelinu. Veliki scenski portal uokviren stupovima na stražnjem dijelu gledališta, okrenut je prema dvorskoj klupi. Skulpture koje ukrašavaju dom, poput onih iznad pozornice, veličaju dinastiju Hohenzollerna i utemeljitelje kazališta, markgrofa Friedricha i markgrofice Wilhelmine.⁴⁰

³⁹ Otok muzeja: <https://www.introducingberlin.com/museum-island> (27.8.2021.)

⁴⁰ Operna kuća: <https://www.bayreuth-tourismus.de/en/the-margravial-opera-house/> (28.8.2021.)

5.2. UNESCO-ova Svjetska baština u Austriji

U ovom poglavlju prikazat ću gradove Austrije koji se nalaze na UNESCO-ovoj listi Svjetske kulturne baštine. Mnoge svjetske umjetnike je inspirirala ova zemlja. Wolfgang Amadeus Mozart inspiriran je, na primjer, romantičnim starim gradom Salzburga. Slikaru Gustavu Klimtu čarobno svjetlo oko Atterseea bilo je izvor nadahnuća, a Sigmund Freud je pješao Alpama da raščisti glavu zbog svojih revolucionarnih otkrića koja su dovela do svjetskog priznanja. Kulturni su umovi stoljećima bili nadahnuti prirodnim ljepotama Austrije i njezinom bogatom kulturnom baštinom.

Grad Graz

Graz uživa u bogatoj povijesti ali istodobno pršti modernim životom. Ne bi bilo pretjerano reći da je Graz grad suprotnosti, njegove veličanstvene zgrade svjedoče i preko 850 godina arhitekture u gradu, kao što je Landhaus, zatim dom Štajerske oružarnice (Landeszeughaus) i njegovih 30.000 oružja i oklopnih odijela, zatim katedrala, mauzolej, dvorac Eggenberg i utvrda grada Graza s dvostrukim spiralnim stubištem. Ova drevna zdanja spajaju se u jedinstvenom skladu s najmodernijim radovima međunarodno priznatih arhitekata, nekih koji su čak u Grazu pohađali školu te se njihovi radovi mogu vidjeti u mjestima kao što su muzej umjetnosti u Grazu, Otok – most na Muri, kvart Joaneum, MUMUTH ili Botanički vrt. Za primjer, kontrasti se mogu vidjeti u područjima koja nisu stambene zone: godišnji festival *Styriarte* u lipnju posvećen je klasičnoj glazbi, dok se Štajerski jesenski festival (*Der Steirische Herbst*) usredotočuje na avangardnu umjetnost.

Može se pohvaliti sa svojih šest poznatih sveučilišta, najvećim srednjovjekovnim povijesnim gradskim središtem u Europi, živahnom scenom kabarea (vrste zabavne pozornice), komedijom, izvrsnim restoranima i barovima, kasinima, sajamskim centrom „Tržnica grada Graza“ i još mnogo toga. Ovo su razlozi zašto su, bez sumnje, ministri kulture Europske Unije 2003. godine Graz izabrali za Europsku prijestolnicu kulture 2003. godine, zbog čega su građani bili iznimno ponosni te su predstavili sjajan i raznolik program koji je privukao posjetitelje iz cijelog svijeta s trajnim uspjehom. Godina kulturnih događanja i izložbi vratila je Graz čvrsto na kartu, tako da se danas grad može pohvaliti lijepom titulom, ali i uspomenom.

41

⁴¹ Grad Graz <https://www.steiermark.com/en/holiday/culture-in-the-city-and-country/unesco-world-heritage-site> (28.8.2021.)

Grad Beč

Beč je kao glavni grad Austrije najmanji po površini ,od devet pokrajina te države, ali najveći po broju stanovnika. Moderni Beč je prošao nekoliko povijesnih inkarnacija: od 1558. do 1918. bio je carski grad, a do 1806. sjedište Svetog rimskog Carstva, da bi nakon toga postao glavni grad Austro-Ugarske. 1918. godine postao je glavni grad Prve Austrijske Republike, bez izlaza na more. Od 1938. do 1945. Austrija je bila dio „Velike“ Njemačke Adolfa Hitlera, a Beč je postao „Veliki“ Beč, što je odražavalo nacističku reviziju gradskih granica. Od velikih starih zapadnoeuropskih prijestolnica Beč je jedan među gradovima s višim standardima. Infrastruktura je odlično osmišljena i vrlo dobro funkcionira. Kroz grad se lako kretati kako pješice, tako i javnim prijevozom. U gradu poznatom po svojoj arhitekturi, mnogi današnji dizajni zgradâ datiraju iz temelja koje su osmišljavali carski vrtlari i arhitekti prije nekoliko stoljeća. Nebom dominiraju šiljaste katedrale, poput one Svetog Stjepana i divovskog panoramskog Pratera u glavnom gradskom parku istog imena. Grad je trpio velike posljedice u posljednjim mjesecima Drugog svjetskog rata što je prethodilo mnogim renovacijama. Ipak, karakter Beča u cjelini ostaje gotovo isti kao i u godinama prije 1914. godine.

U granicama povijesnog središta Beča od 371 hektara nalaze se svi atributi koji odražavaju njegovu univerzalnu vrijednost, uključujući njegove arhitektonske i urbane kvalitete i raspored, a koji također ilustriraju njegove tri glavne faze razvoja – srednjovjekovnu, baroknu i *Gründerzeit* (ekonomsko razdoblje u 19. stoljeću Njemačke i Austrije prije velikog pada burze 1873.) Povijesno središte Beča također je zadržalo svoj karakteristični obzor.⁴²

Grad Hallstatt

Ljudske aktivnosti u veličanstvenom prirodnom krajoliku Salzkammergut-a započele su u pretpovijesno doba, a naslage soli eksploatirale su se već u 2. tisućljeću pr. Kr. Ovaj je prirodno bogatstvo bio osnova prosperiteta područja do sredine 20. stoljeća koji se ogleda u lijepoj arhitekturi grada Hallstatta.

Alpski krajolik Hallstat-Dachstein, dio Salzkammerguta, a time i istočnih Alpa, jedan je od krajolika omeđen ogromnim planinama koje se naglo uzdižu iz uskih dolina. Njegove blagodati od srednjovjekovnih vremena temelje se na vađenju soli koja se u regiji provodila već u srednjem brončanom dobu (kasno 2. tisućljeće prije Krista), kada je prirodna salamura uhvaćena u posude i isparena. Čovječanstvo naseljava ove doline između ogromnih planina

⁴² Grad Beč <https://www.britannica.com/place/Vienna> (28.8.2021.)

više od tri tisućljeća. Upravo je vađenje i prerada soli, prirodnog resursa bitnog za život ljudi i životinja, iskonsko bogatstvo i rezultat duboke povezanosti intenzivne ljudske aktivnosti usred neukrotivog krajolika.

Krajolik je izuzetan kao kompleks neizmjerne prirodne snage koji je odigrao vitalnu ulogu u ljudskoj povijesti koja se ogleda u utjecaju poljoprivrednika rudara tijekom tisućljeća, na način na koji je rudarstvo transformiralo unutrašnjost planine i kroz umjetnike i pisce koji su doprinijeli njegovoj harmoniji i ljepoti.

Alpska regija Hallstatt-Dachstein je također izvanredan primjer kako prirodnog krajolika velike ljepote, tako i zanimljivog napretka ekonomske aktivnosti čovjeka. Kulturni krajolik regije može se pohvaliti kontinuiranom evolucijom koja obuhvaća 2500 godina. Povijest regije od samog početka vezana je ekonomsku korist za vađenja soli, a to je zato što je iskopavanje određivalo aspekte života.

Na UNESCO-ov popis je dodan zbog svoje posebne povijesne evolucije i jer je zadržao stupanj autentičnosti u prirodi i društvu koji je izvanredan u alpskoj regiji. Kao rezultat skladne interakcije čovjeka i prirode sačuvao je svoju prostornu i materijalnu strukturu na izuzetno visokom stupnju i još k tome suvremeno doba nema velikih utjecaja na njega. Ovu kvalitetu i kontekst dodatno je podržao veliki broj gostujućih umjetnika čija su mnoga platna i prikazi dodatni dokaz njegove vrijednosti.⁴³

5.3. UNESCO-vi projekti u području kulturnog turizma

U ovom poglavlju obradit će se UNESCO-ovi projekti u području kulturnog turizma s naglaskom na mrežu kreativnih gradova i programe koji povezuju kulturni turizam i održivi razvoj. Između ostalih zadataka kao što su poboljšanje obrazovanja, povećanje znanstvene suradnje i poticanje slobode informiranja, UNESCO se bavi zaštitom kulturnih dobara, ali to ne radi samostalno, nego mu već u tome pomažu razne institucije. Pritom se vodi računa o načelima kulturnog turizma, koji je koristan kako za domaće stanovništvo, tako i za kakvoću turističkog doživljaja i vrednovanja.

⁴³ Grad Hallstatt: <https://whc.unesco.org/en/list/806/video> (28.8.2021.)

- **Kulturni i eko-turizam u planinskom lancu Himalaja i centralne Azije**

„Cilj ovog projekta je osigurati kvalitetno upravljanje turizmom u tim područjima, tako da on bude od koristi svim sudionicima u turističkom lancu.“⁴⁴ Planinski lanci koji se nalaze na tim područjima nisu bili smatrani pogodnim mjestom za razvijanje turističke ponude, međutim prilika je prepoznata i ovo se mjesto smatra blagodatima prirodnih ljepota, a za lokalno stanovništvo donosi pregršt radnih mjesta i ekonomsku i gospodarsku korist. Još jedan od ciljeva projekta je poticati ljude, organizacije i turističke agencije na međusobnu suradnju.

- **Mreža Kreativnih Gradova**

UNESCO-ova mreža kreativnih gradova stvorena je 2004. god. radi promicanja suradnje s gradovima i između njih međusobno. Suraduje s onim gradovima koji su prepoznali kreativnost kao strateški čimbenik održivog urbanog razvoja. 246 gradova koji trenutno čine ovu mrežu rade zajedno prema zajedničkom cilju: stavljanju kreativnosti i kulturnih industrija u središte svojih razvojnih planova na lokalnoj razini i aktivnoj suradnji na međunarodnoj razini. Pridruživanjem ovom projektu, gradovi se obvezuju dijeliti svoju najbolju praksu i razvijati partnerstva koja uključuju javni i privatni sektor, kao i civilno društvo, kako bi: jačali stvaranje, proizvodnju, distribuciju i širenje kulturnih aktivnosti, dobara i usluga, razvijali središta kreativnosti i inovacija i poboljšali pristup i sudjelovanje u kulturnom životu.

- **Kulturni turizam i održivi razvoj**

Zalaže se za umrežavanje i stvaranje povezanosti između europskih i mediteranskih gradova „koji će primjenjivati mjere integriranog i interdisciplinarnog pristupa na unapređivanju kulturne baštine.“⁴⁵

⁴⁴ Jelinčić D. A., Abeceda kulturnog turizma, 2008., Meandarmedia, Zagreb, str 80.

⁴⁵ Ibid 83.

6. STUDIJA SLUČAJA

U ovom poglavlju elaborirat će se potencijal razvoja kulturnog turizma kroz UNESCO-ov program kreativnih gradova na primjeru grada Berlina. UNESCO-ova mreža kreativnih gradova osnovana je 2004. godine, a cilj je bio stvoriti mrežu gradova koji kreativnost koriste kao pokretač za humani i održivi urbani razvoj, no obvezani su da ispune i druge ciljeve koji se tiču razvoja i inovacija. Mreža trenutno obuhvaća 246 gradova i sadrži sedam kategorija: zanatska i narodna umjetnost, dizajn, film, gastronomija, književnost, medijska umjetnost i glazba. Svi gradovi u ovoj mreži odlikuju se značajnom kulturnom baštinom i atraktivnom kulturnom i kreativnom scenom.

Njemačka u svojoj globalnoj mreži ima četiri kreativna grada: gradovi Hanover i Mannheim kao „Grad glazbe“ (2014.), Heidelberg kao „Grad književnosti“ (2014.) i Berlin kao „Grad dizajna“ (2006.).

Značaj i prednost dizajna u posljednjim su se desetljećima sve više priznavali. Kao neovisna disciplina, dizajn djeluje kao pokretač inovacija i gospodarskog razvoja. To je u Berlinu prepoznato u ranoj fazi. Berlin je pokazao izvanredna društvena, gospodarska i kulturna postignuća na području dizajna. Prepoznat je po svojoj dizajnerskoj tradiciji i suvremenim kreacijama.

Projekt *Zukunft* imao je ključnu ulogu u podržavanju kreativne ekonomije. Razvijao je strategije za Berlin kao centar umjetnosti: izgrađene su platforme za kulturne razmjene, pokrenuta mreža za kreativno i digitalno gospodarstvo, organizirana razmjena s poduzećima, razvijeni su novi komunikacijski elementi, sastavljeni studiji i izvedeni inovativni projekti za društvo i gospodarstvo u cjelini.

U Berlinu postoji pet umjetničkih sveučilišta i uz to brojne privatno financirane institucije koje nude širok raspon novih i drugačijih mogućnosti usmjerenih na dizajn. Zahvaljujući ovoj bogatoj infrastrukturi, grad je dom za više od pet tisuća studenata umjetnosti i dizajna, a zahvaljujući bliskom odnosu s različitim institucijama diljem svijeta, stvoreni su izvrsni temelji za programe razmjene i međunarodne suradnje.

Kao kreativni grad dizajna, Berlin je težio ostvarenju ovih ciljeva: aktivnom doprinosu aktivnostima mreže kreativnih gradova, širenju i razmjeni znanja i naučenih lekcija u području dizajna i razmjeni i suradnji s gradovima dizajna i mrežom kreativnih gradova u cjelini.

7. ZAKLJUČAK

Provedeno istraživanje potvrdilo je polaznu hipotezu navedenu u uvodu: da Njemačka i Austrija predstavljaju europske primjere dobre prakse u održivoj valorizaciji kulturne baštine kroz inovativne projekte kulturnog turizma. Analiza modela valorizacije bogate materijalne i nematerijalne kulturne baštine ovih dviju zemalja, od najuspješnijih nositelja titule Europske prijestolnice kulture do lokaliteta upisanih na UNESCO-ovu listu Svjetske baštine te projekta Kreativnih gradova, ukazala je na moguće modele razvoja kulturnog turizma. Elaborirani primjeri pokazuju da obje zemlje razvoju kulturnog turizma pridonose uspješnim upravljanjem svojim kulturnim dobrima te sudjelovanjem u raznim europskim projektima koji im služe ne samo za razvijanje kulture, nego i za rast i promociju destinacije kao privlačnog faktora na turističkom tržištu.

Iz prethodne analize moguće je zaključiti da je Europa ključna kulturno-turistička destinacija zbog uspješne zaštite, valorizacije i promocije svoje kulturne baštine, u čemu prednjače upravo Njemačka i Austrija, što su pokazali i u radu obrađeni primjeri dobre prakse. Iako imaju dosta sličnosti i razlika u jeziku, kulturnim karakteristikama, povijesti i običajima, zajedničko im je neprestano ulaganje u nove ideje i inicijative te evaluacija zadanih ciljeva poput novih projekata u kulturi koji su u skladu sa suvremenim trendovima na tržištu. Možemo zaključiti da su ove dvije zemlje ostvarile velikı uspjeh u razvoju kulturnog turizma, koristeći se kreativno svojom baštinom te inovirajući tradiciju kroz suvremenu interpretaciju vrijednog kulturnog nasljeđa.

8. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bischoff M., Dr. Chauvistre E., Constanze K., Joachim W., „Tatsachen über Deutschland“, 2018., FAZIT Communication GmbH, Frankfurt am Main, in cooperation with the German Federal Foreign Office, Berlin
2. Giddens A., Sociologija, 2007. Nakladni zavod globus, Zagreb
3. Golja T., Menadžment u kulturi i turizmu, 2016., Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
4. Gržinić J., Međunarodni turizam, 2014., Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković", Pula
5. Gržinić J., Turističke atrakcije – nastanak, razvoj i utjecaji, 2020., Sveučilište Jurja Dobrile, Pula
6. Honan M., Austria Travel Survival Kit, 1996., Lonely Planet
7. Jadrešić V., Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni, zbornik istraživanja, 2001. Školska knjiga, Zagreb
8. Jelinčić D. A., Abeceda kulturnog turizma, 2008., Meandarmedia, Zagreb
9. Schouten F., Tourism and Cultural Change, 1996., UNESCO, Paris
10. Weber S., Mikačić V., Hrvatski turizam: plavo – bijelo – zeleno, 2006., Institut za turizam, Zagreb

Web stranice:

1. *Bečka palača Schönbrunn*: <https://www.planetware.com/vienna/schonbrunn-palace-a-w-schon.htm> (23.5.2021.)
2. *Preporuka o zaštiti UNESCO*: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13087&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (26.8.2021.)
3. *Essen kao grad kulture*: <https://www.dw.com/hr/essen-glavni-europski-kulturni-grad-2010/a-2282216> (15.7.2021.)
4. *Graz kao grad kulture*: <https://www.staedtebund.gv.at/oegz/archiv-bis-2009/details/artikel/graz-2003-kulturhauptstadt-europas-1/> (18.7.2021.)
5. *Popis Svjetske baštine Austrije*: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/at> (29.8.2021.)

6. *Popis Svjetske baštine Njemačka*: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/de> (29.8.2021.)
7. *Dvorac Lichtenstein*: (<https://germanculture.com.ua/travel-to-germany/lichtenstein-fortress/>) (6.6.2021.)
8. *Dvorac Wernigerode*: (<https://www.schloss-wernigerode.de/en/your-visit/history-overview/>) (12.6.2021.)
9. *Grad Lindau*: (<https://www.bodensee.de/en/region/obersee/lindau-on-lake-constance>) (12.6.2021.)
10. *Palača Linderhof*: (<https://www.bavaria.by/experiences/city-country-culture/castles-palaces/linderhof-palace/>) (12.6.2021.)
11. *Most Rakotzbrücke*: (<https://www.atlasobscura.com/places/rakotzbrucke-devils-bridge>) (12.6.2021.)
12. *Nematerijalna kulturna baština Njemačke*: (<https://www.unesco.de/en>) (28.8.2021.)
13. *Wachau*: <https://visitworldheritage.com/en/eu/wachau-cultural-landscape-austria/ad0a1763-8ec5-4b85-b8bb-acb0a5d9bd5a> (12.6.2021.)
14. *Škola jahanja* <https://www.vienna-unwrapped.com/spanish-riding-school-vienna/> (13.6.2021.)
15. *Schönbrunn*: (<https://www.planetware.com/vienna/schonbrunn-palace-a-w-schon.htm>) (28.8.2021.)
16. *Hundertwasserhaus*: https://www.viennaitineraries.com/Hundertwasser_House.html (24.6.2021.)
17. *Muzej Sigmunda Freuda*: <https://www.visitingvienna.com/sights/museums/sigmund-freud/> (24.6.2021.)
18. *Sokolarstvo*: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/FALCONRY.html> (26.6.2021.)
19. *Bečka kavana*: https://de.zxc.wiki/wiki/Wiener_Kaffeehaus (26.6.2021.)
20. *Obrnuto slikanje stakla*: <https://www.servusmarktplatz.com/p/Hinterglasmalerei-St-Florian/SM110526/> (28.8.2021.)
21. *Austrijski narodni ples*: https://de.zxc.wiki/wiki/%C3%96sterreichischer_Volkstanz (28.8.2021.)
22. *Katedrala u Aachenu*: <https://www.european-traveler.com/germany/visit-aachen-cathedral-charlemagnes-throne-shrine/> (28.8.2021.)
23. *Operna kuća*: <https://www.bayreuth-tourismus.de/en/the-margravian-opera-house/> (28.8.2021.)

24. *Grad Graz* <https://www.steiermark.com/en/holiday/culture-in-the-city-and-country/unesco-world-heritage-site> (28.8.2021.)
25. *Grad Beč* <https://www.britannica.com/place/Vienna> (28.8.2021.)
26. *Grad Hallstatt*: <https://whc.unesco.org/en/list/806/video> (28.8.2021.)
27. *Što znači termin Europska prijestolnica kulture*: <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/kultura-2/europska-prijestolnica-kulture/sto-je-europska-prijestolnica-kulture/> (28.8.2021.)
28. *Potpisivanje državnog ugovora*: <https://www.austria.info/hr/usluge-cinjenice/o-austriji/austrijska-povijest> (23.8.2021.)
29. *Peter Altenberg*: <https://secretvienna.org/the-story-of-peter-altenberg/>
30. *Schuhplattler*: "pov. grubi pantomimički ples snubljenja iz gornje Bavarske i Tirola; momci u plešu uz glazbu Ländlera udaraju dlanovima o bedra, koljena i gležnjeve"
31. *Izazovi kulturne baštine*:
https://www.researchgate.net/publication/273462667_CHALLENGES_OF_PRESERVATION_OF_CULTURAL_LANDSCAPES_IN_TRADITIONAL_CITIES_CASE_STUDY_OF_KANO_ANCIENT_CITY

9. POPIS PRILOGA

Slike:

1. Slika 1. Primjer interaktivnog dječjeg muzeja „FRida & freD“ u Grazu

10.SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je kulturni turizam Njemačke i Austrije. Cilj rada bio je predstaviti materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu ovih dviju zemalja i modele njezine valorizacije, poput projekta Europske prijestolnice kulture i upisa na UNESCO-ovu listu Svjetske baštine. Svrha istraživanja je elaborirati mogućnost održive valorizacije bogate kulturne baštine Austrije i Njemačke kroz kulturni turizam. Polazna hipoteza je da Njemačka i Austrija predstavljaju europske primjere dobre prakse u održivoj valorizaciji kulturne baštine kroz inovativne projekte kulturnog turizma.

Uvodni dio rada sadrži temu rada, ciljeve i svrhu istraživanja, polazišnu hipotezu i korištene znanstvene metode. Drugo poglavlje bavi se analizom pojmova kulture i turizma, kao i *kulturnim turizmom* kao najbrže rastućim segmentom turizma. U trećem dijelu rada opisan je kulturni turizam Njemačke i Austrije, dok su u četvrtom poglavlju obrađeni gradovi koji su bili dio projekta Europske prijestolnice kulture. Peti dio sadrži zaštićenu baštinu koja se nalazi na popisu UNESCO-a, zajedno s projektima koje UNESCO organizira za razvoj kulture. Šesti dio rada čini studija slučaja kroz elaboraciju projekta „Creative Cities Network“, a posljednji dio rada je zaključak u kojem su izneseni rezultati istraživanja i gdje je potvrđena iznesena hipoteza.

Ovaj završni rad baziran je na definiciji i pojašnjenju kulturnog turizma. Obradena je materijalna i nematerijalna kulturna baština države Njemačke i Austrije te najpoznatiji lokaliteti uvršteni na UNESCO-ovu listu Svjetske baštine. U posebnom poglavlju predstavljene su Europske prijestolnice kulture iz Austrije i Njemačke. Na kraju je prezentirana studija slučaja projekt Kreativnih gradova Europe na primjeru Berlina – kreativnog grada dizajna. U zaključku su elaborirani potencijali za razvoj kulturnog turizma održivom valorizacijom obrađene kulturne baštine Austrije i Njemačke.

Ključne riječi: kulturni turizam, materijalna i nematerijalna kulturna baština, Njemačka, Austrija, UNESCO, projekt Europske prijestolnice kulture, projekt Kreativnih gradova kulture

11.SUMMARY

The topic of this paper is the cultural tourism of Germany and Austria. The aim of the paper was to present the tangible and intangible cultural heritage of these two countries and models of its valorization, such as the European Capital of Culture project and inscription on the UNESCO World Heritage List. The purpose of the research is to elaborate the possibility of sustainable valorization of the rich cultural heritage of Austria and Germany through cultural tourism. The starting hypothesis is that Germany and Austria represent European examples of good practice in the sustainable valorization of cultural heritage through innovative cultural tourism projects.

The introductory part of the paper contains the topic of the paper, goals and purpose of the research, the initial hypothesis and the used scientific methods. The second chapter deals with the analysis of the concepts of culture and tourism, as well as cultural tourism as the fastest growing segment of tourism. The third part of the paper describes the cultural tourism of Germany and Austria, while the fourth chapter deals with the cities that were part of the European Capital of Culture project. The fifth part contains a protected heritage that is on the UNESCO list, along with projects organized by UNESCO for the development of culture. The sixth part of the paper is a case study through the elaboration of the project "Creative Cities Network", and the last part of the paper is the conclusion in which the research results are presented and where the hypothesis is confirmed.

This final paper is based on the definition and explanation of cultural tourism. The tangible and intangible cultural heritage of the states of Germany and Austria and the most famous sites included in the UNESCO World Heritage List were processed. A special chapter presents the European Capitals of Culture from Austria and Germany. At the end, a case study of the Creative Cities of Europe project was presented on the example of Berlin - a creative city of design. In the conclusion, the potentials for the development of cultural tourism were elaborated by the sustainable valorization of the processed cultural heritage of Austria and Germany.

Key words: cultural tourism, intangible and tangible cultural heritage; Germany, Austria, UNESCO, European Capital of Culture Project, Creative Cities Network project